

891.99

2-30

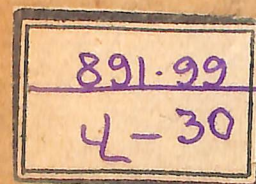
1919

ՀՐԱՏԱՐԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ՏԳ. ԸՆԿ. „ՊԵՃԱՏՆՈՅ ԴԷԼՈ“.

„ՔՈՇԱՐԻԿ“

Դրանում 4 գործ.

ՀԵՂ. Մ. ՎԱՐԴԻԿԵԱՆԻ:

Գանձակ
Տպ. Ընկ. „Պէշատնօն Դէլօ“
1919 թ.

109

NOV 2011

ՀՐԵՏԱՐԵԿՈՒԹԻՒՆ ՏՊ. ԸՆԿ. „ՊԵՇԱՏՆՈՆ ԴԷԼՈ“.

891.99
4-30

„ԳՈՀԱՐԻԿ“

Դրամա 4 գործ.

ՀԵՂ. Մ. ՎԱՐԴԻԿԵԱՆԻ:

Դանձակ
Տպ. Ընկ. „Պէշատնոն Դէլո“
1919 թ.

2 0 Ն

Հայոց թատրոն, դու, որ լուսաւորութեան ու իմաստութեան կա-
ճառն ես, դու, որ մարդկանց կեանքի հայելին ես, ես երկիւղացու-
թեամբ ու սիրով մօտենում եմ քո սրբազան պատերին ու ձգում
եմ այս փոքրիկ լումաս քո զանձարանդ: Թող Գոհարիկներ ու
Ռուբէններ որպէս մաքուր ու ազնիւ տիպեր մի մի լուսատու ջա-
հեր լինին մեր ճահճոտ ու բարոյեապէս լքւած կեանքի համար:

ՄԱԿԱՐ ՎԱՐԴԻԿԵԱՆ:

Ներկայացնում իրաւունքն օրէնքով վերապահւած է հեղինակին:

16834-58

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ:

- 1) Եղիսաբէթ Գուլումեան հարուստ վաճառականի կին. 60 տ.
- 2) Գոհարիկ նրա աղջիկը 22 տ.
- 3) Զաքար Գուլումեան հին չինովնիկ 60 տ.
- 4) Ռուբէն Գէորգեան Արուսեակի փեսացուն. 25 տ.
- 5) Արուսեակ՝ Գոհարիկի ընկերուհին 25 տ.
- 6) Իշխան Դաւիթ Փիրուզեան 25 տ.
- 7) Իշխան Սաֆիրեան Դաւիթ Իշխանի մորեղբայրը 55 տ.
հին գինուորական
- 8) Սմբատ բէգ Գուլումեանցների ազգականը (վաճառական) 40 տ.

Աղախին, պարտիզպան:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ.

Բեմը ներկայացնում է արեւելեան ճաշակով զարդարած սեւեռակ. քեւի խորում մէկ դուռ, որը շտեմում է դէպի պատշգամբը: Այ ու ձախ դուռեր: Զախ կողմը յուսանոս: Պատից կախւած է զեւեփեր, իսկ աջ կողմը Գուլումեանցի պատկերը: Զախ կողմը դաշնամուր: Սեղանի վրայ քափքփած եւ գրքեր:

§ Ե Ս. I.

ԳՈՀԱՐԻԿ. — (Հաւարում է զրքեր):

ԵՂԻՍԵԲԵԹ. — (Մտնում է) Գոհարիկ:

Գ Ո Հ Ա. — Ի՞նչ կայ մայրիկ:

Ե Ղ Ի. — Ինչու երեկ չեկար հօրեղբորդ տուն, նրանք քեզ շատ սպասեցին:

Գ Ո Հ Ա. — Ժողով ունէինք, զրականական ժողով ու շատ հետաքրքիր ժողով. զաստիճասում էր Սահրազեանը, նիւթը «Հայաստանի վերածնունդը» ճատ հետաքրքիր նիւթէր:

Ե Ղ Ի. — (Անբաւական) Ամբողջ գիշեր ժողով ունէիր:

Գ Ո Հ Ա. — Թէեւ ոչ ամբողջ գիշեր, բայց ուշ լինելու պատճառ չեկայ:

Ե Ղ Ի. — Ասա, որ հօրեղբորդ տունը քո աչքում փուշ է երևում:

Գ Ո Հ Ա. — Ոչ փուշ է երևում և ոչ էլ նուշ:

Ե Ղ Ի. — Այդ ի՞նչ է նշանակում:

Գ Ո Հ Ա. — Կան շատ պատճառներ: (Արկղից հանելով առճամակը, սուրը, ու սկսում է մաքրել):

Ե Ղ Ի. — Դարձեալ ատրճանակ, փամփուշտներ, սուր, հեռու պահիր, յանկարծ մի փորձանք չ'բերի: Ի՞նչու համար ես պահում:

Գ Ո Հ Ա. — Ի՞նչ անես, ժամանակիս պահանջն է, մեր արեան դուրում գենքն է վճռում ամեն ինչ և ոչ թէ խօսքը, ուստի, որպէս ապահովութիւն պէտք է պահել տանը:

Ե Ղ Ի. — Բայց մոռանում ես այն պատգամը, որ ասում է «Մի սպանաններ»:

Գ Ո Յ Ը.— Ես հակառակեմ սպանութեան, բայց եթէ մէկը ինձ մահ է սպանում, պէտք է պաշտպանել թէ ոչ...

Ե Ղ Ի.— Բայց դու չէ որ դենք գործածել չես կարող:

Գ Ո Յ Ը.— (Պարծառնալով) Ո՛չ ինչ... մի մազ անգամ չեմ վրիպի:

Ե Ղ Ի.— Այդ ե՛րբ սովորեցիր և ումից:

Գ Ո Յ Ը.— Մեր յայտնի հրացանաձիգ Ռուբէն Գէորգեանից:

Ե Ղ Ի.— (Ջառնացած) Ռուբէն Գէորգեան:

Գ Ո Յ Ը.— Այո, Ռուբէն Գէորգեանը, որին դու ևս լաւ ճանաչում ես:

Ե Ղ Ի. (Տառաւորելով) Բայց...

Գ Ո Յ Ը.— Բայց ի՞նչ:

Ե Ղ Ի.— (Անհանգիստ) Էնպէս...

Գ Ո Յ Ը.— Էնպէս... չեմ հասկանում:

Ե Ղ Ի.— Այն, որ Ռուբէն Գէորգեանի հաճախ այցելութիւնը՝ մարդիկ մի տեսակ վատ բացատրութիւն են տալիս:

Գ Ո Յ Ը.— Ի՞նչ բանի համար:

Ե Ղ Ի.— 2' դիտեմ, չգիտեմ, ինչոր մի վատ հետեանքների համար:

Գ Ո Յ Ը.— Ջարմանալի է, եթէ չ'ասեմ ծիծաղելի, վատ հետեանքներ... ինչ վատ հետեանքներ կարող է լինել:

Ե Ղ Ի.— Այստեղ ծիծաղելի ոչինչ չկայ, աղջկայ նամուսը, որ կայ մի արկղ ոսկի է, որի բանալին պէտք է ծածկւած պահել:

Գ Ո Յ Ը.— Այդ կողմից, երկիւղ չկայ, ապահովագրած է իմ նամուսս և ոչ ոք չի համարձակւիլ իր կեղտոտ ձեռքերը նրան կպցնել:

Ե Ղ Ի.— Ես չեմ կասկածում, բայց իմացիր, որ ամանը վայր ընկաւ՝ փշուեց, թէև ինքը ոչինչ չ'արժէր բայց ձայնը մեծ զուրս եկաւ:

Գ Ո Յ Ը.— Դատարկ ձայն, որ անմիտ մարդիկ ուշադրութիւն են դարձնում:

Ե Ղ Ի.— Բայց այդ դատարկ ձայնն էլ երբեմն փոթորիկ է առաջացնում, ինչպէս փոքր կայծից հրդէհ է առաջանում, պէտք է խելացի լինել, պէտք է մարդս իրան դիրքը, ով լինելը գնահատի, մարգարիտը խոզերի առաջ չեն ածում:

Գ Ո Յ Ը.— Մայրիկ, կար ժամանակ, որ դու ձեռքիցս բռնած տանում էիր, որ կողմն ուզում էիր և ինչպէս ուզում էիր, բայց այժմս, ես կարիք չեմ գզում, ես առանց ուրիշի օգնութեան կարող եմ քայլել, որ կողմը կամենամ եւ ինչպէս կամենամ:

Ե Ղ Ի.— Ոչ, այդպէս չէ, պէտք է յարգել հասարակական կարծիքը, եթէ ոչ մեր կեանքը մի այլանդակ բան կ'դառնայ:

Գ Ո Յ.— Այո, եթէ այդ կարծիքը ճշմարտութեան վրայ է հիմնւած, իսկ եթէ բանբասանքների ու ասէկօսեանքների վերայ, ոչ մի արժէք պէտք է չ'տալ, այդպիսի խօսակցութիւններ միայն այլանդակում են ճշմարտութիւնը ու շփոթում ամեն ինչ:

Ե Ղ Ի.— Եթէ իմ ասածներս չես հաւատում՝ կարող ես հարցնել հորեղբորդ: Երէկ այնպիսի խօսքեր ասացին մարդիկ, որ բարկութիւնիցս քիչ էր մնում ճարէի, և ես չեմ կարող մարդկանց բերանները փակել:

Գ Ո Յ.— Չունը հաջում է քամին տանում է, ի՞նչ կարող է լինել այդպիսի մարդկանց ասածները:

Ե Ղ Ի.— Ասում են, որ նա, այսինքն Ռուբէն Գէորգեանը մեր տան համապատասխանող հիւր չէ, նա ո՛վ, մենք ո՛վ: Տես իշխան Փերուզեանը նրանք իշխան են, անուն ունին, իսկ Ռուբէն Գէորգեանը մեր աղախնի որդին . . . հ'ը, հ'ը..

Գ Ո Յ.— Մեր աղախնի որդին մարդ չէ, գուցէ աւելի լաւ մարդ՝ քան այդ բոլոր ասողները:

Ե Ղ Ի.— Բայց ինչ համեմատութիւն, մէկը աղնւատոհմ, իսկ միւսը մեշանին, ֆո՛ւ...

Գ Ո Յ.— Տխրողոսները նման են հասարակ քարերին, որ ոչ մի փայլ կամ նշանակութիւն ու արժէք չունին: Տխրողոսները չեն մարդուս զարդարանքները, այլ այն մարդկային արժանաւորութիւնները, որը ունեն իրենց մէջ:

Ե Ղ Ի.— Ջանգի ձայն է, ո՛վ պէտք է լինի:

Տ Ե Ս Ը Ր Ը Ն II.

(Ա Ղ Ա Խ Ի Ն և Ն Ո Յ Ն Ք)

Ա Ղ Ա.— (Անրա գալով) Փրփորդ Արուսեակ: (Նոյնապէսը հեռանում է):

ԱՐՈՒՍԵԱԿ.— (Ներս գալով շապով) Դոհմբիկ, շուտ —

Գ Ո Յ.— Ի՞նչ կայ, էդպէս ափալ-թափալի ես ընկել:

ԱՐՈՒՍ.— (Պատուց ձայնով) փամփուշտներ:

Գ Ո Յ.— Ի՞նչ, մի որևէ բան կայ (Վախեցած) ասա, խօսիր:

ԱՐՈՒՍ.— Ի՞նչ ասեմ, գիտես, որքան շատ է գնդակը՝ այնքան ապահով է յաղթութիւնը:

Գ Ո Հ.—(Վաթարաթ հասնում է) 500-ը բաւական է, զորանից աւելի չ'կայ:

ԱՐՈՒՍ.—Ոչինչ, այնտեղ էլ բաւականի կայ... Զմոռանամ ասել, որ Ռուբէնը քեզ բարեկամ է:

Գ Ո Հ.—Ի՞նչ կայ, միայն այսօր չենք տեսնուի:

ԱՐՈՒՍ.—Սիրահարի համար սիրելիս, մի ժամը տարւայ երկարութիւն ունի:

Գ Ո Հ.—Նա սի՛րում է:

ԱՐՈՒՍ.—Նա երկու ֆրոնտի վերայ է կուում, մէկը քո սրտի, իսկ միւսը թշնամիների դէմ, երկրորդը նրա համար այնքան մտահոգիչ չէ, որքան առաջինը: Միթէ դու չես նկատել, որ նա դէպի քեզ մի առանձին տրամադրութիւն ունի:

Գ Ո Հ.—Ինչպէս ասեմ:

ԱՐՈՒՍ.—Սուս, մի ծածկիր ինձանից, դուն նոյնպէս՝ երբ նորան տեսնում ես ուղղակի շարագունում ես... էհ, ինչ և իցէ, նա սիրելի պարոն է... Ես ուշանում եմ: Ձանգի ձայն է, երեի նա է: Ես գնամ:

Գ Ո Հ.—Իզուրեւս գնում, մեզ չես խանգարի:

ԱՐՈՒՍ.—Երրորդ անձի ներկայութիւնը փուշի պէս աչքն է ծակում սիրահարների:

Գ Ո Հ.—Բայց ես սիրահարւած չեմ...

ԱՐՈՒՍ.—Էլի ծածկում ես:

Գ Ո Հ.—(Կմկմալով) ինչպէս ասեմ... այո, ես սիրում եմ:

Տ Ե Ս. III.

(ՆՈՅՆՔ ԵՒ ՌՈՒԲԷՆ)

ՌՈՒԲԷՆ.—(Մտնում է) Արուսեակ, այդ ուր. (Ձիւնած հրացանը ձեռին):

ԱՐՈՒՍ.—Հտտալում եմ հարկաւոր գործի: Նախաճաշիկ եմ տանում թշնամուս (Գնում է) (Ժիծաղում եմ)

ՌՈՒԲԷՆ.—Ահա, երրորդ յիշերն է, որ չեմ քնել, հրացանիս վրայ հենւած մնացել եմ զիրքի վերայ:

Գ Ո Հ.—Դժւար է բայց ի՞նչ անենք, այդ է զինուորի ճակատագիրը երբ նա հայրենիքն է պաշտպանում: Վտանգ չ'կայ թշնամուց:

ՌՈՒԲԷՆ.—Վտանգը կայ, քանի որ մեծ է նրանց ոյժը բայց կկուենք մինչև վերջին փամփուշտը և վերջին մարդը:

Գ Ո Հ.—Միթէ կառավարութիւնը չի կամենում այս եղբայրասպան կուին վերջ դնել:

ՌՈՒԲԷՆ.—Ի՛նչու համար վերջ դնի, քանի որ ձեռնտուէ ազգամիջեան կռիւը, բաժանիր ու որ տիրես, ահա, կառավարութեան ձգտումը:

Գ Ո Հ.—Զ'է որ Կովկասեան ազգերը խաղաղ քնով են քնած, էլ ինչո՞ւց է վախենում կառավարութիւնը:

ՌՈՒԲԷՆ.—Նրանց խաղաղ երազներ անգամ խանգարում են քունը:

Գ Ո Հ.—Բայց ի՞նչ սարսափելի կ'լինէր՝ եթէ թշնամին ներս խուժէր քաղաքը:

ՌՈՒԲԷՆ.—Մի վախէք օր. Գոհարիկ, կ'պաշտպանեմ մինչև արեանս վերջին կաթիլը, թշնամին միայն իմ դիակիս վերայ անցնելով կարող է ներս խուժել այս տունը:

Գ Ո Հ.—Ինչ սարսափելի բան, երեւկայել անգամ դժւար է:

ՌՈՒԲԷՆ.—Մի վախէք, թշնամին ամթմահար ետ կ'փախչի: Տեսնում էք, ինչպէս անվախ մաքրում էք ատրճանակը, միթէ ուրիշ անգամ կանէիք:

Գ Ո Հ.—Կարիք էլ չ'կար:

ՌՈՒԲԷՆ.—Կարիքը հնարաւոր է դաբձնում ամեն ինչ:

Գ Ո Հ.—Բայց դուք տխուր էք, չ'լինի թէ մի որեւէ նախազգացում ձեզ հանգիստ չի տալիս, ասացէք պարզապէս:

ՌՈՒԲԷՆ.—Ոչ, ոչ, երդում եմ, որ մահս էլ առաջս կանգնած լինի ժպտով կ'ընդունեմ: Այս ամեն մեզ շրջապատող իրերը յիշեցրեց մեր մանկութեան քաղցրիկ օրերը, այն պատշգամբը՝ որտեղ դուք տիկնիկ էիք խաղում, այստեղ պատկերներ էիք ցոյց տալիս: Այստեղ ամեն մի անկիւն յիշեցնում է մեր անցեալ մանկութեան օրերը:

Գ Ո Հ.—Այո, յիշում եմ և որքան քաղցր է այդ յիշողութիւնները:

ՌՈՒԲԷՆ.—Դուք չ'գիտէք, թէ ինչ անսահման երջանկութիւն եմ զգում սրտիս խորքում:

Գ Ո Հ.—Անկասկած, դա հոգեբանական մի երևոյթ է: Հրացանի ձայներ: Ա՛խ, ինչո՞ւ են ընդհատում այս բախտաւոր ընկերներ:

ՌՈՒԲԷՆ.—Երևի թշնամին յարձակում է սկսել. (Հառում է հրացանի ձայներ:) Պէտք է շտապել զիբրերը, ներէք (վազում է):

Գ Ո Հ.—Դնա խաղաղութեամբ: (Ճանապարհ գցելով):

§ Ե Ս. IV.

(ՆՈՑՆՔ ԵՒ ԵՂԻՍԱԲԷԹ)

ԵՂԻՍԱԲԷԹ.—(Մտնելով վախեցած) Գոհարիկ, Գոհարիկ (նկատելով) Ի՞նչես այդ լուսամուտի առաջ կանգնել, չես լսում հրացանների տրաքոցը—Տէր իմ Աստուած, հեռացիր այդտեղից։

Գ Ո Հ.—Ի՞նչես վախենում, մայրիկ։

Ե Ղ Ի.—Ինչպէս թէ ի՞նչես վախենում, յանկարծ մի խելար գնդակ թռչի այս կողմը։

Գ Ո Հ.—Մի վախիր, մեզնից հեռու է։

Ե Ղ Ի.—Գնաց Ռուբէն Գէորգեանը։

Գ Ո Հ.—Ինչպէս տեսնում ես։

Ե Ղ Ի.—Ի՞նչ էր ասում։

Գ Ո Հ.—Մենք այստեղ գիշերները հանդիստ բնում ենք, իսկ նա երեք գիշեր շարունակ արթուն հսկելիս է եղել։

Ե Ղ Ի.—(Լսում եմ տրաքոցներ) վայ, վայ, աւելի սաստկացաւ... արի այս կողմը։

Գ Ո Հ.—Սարսափելի է, ան, Աստուած իմ, դու փրկիր...

Ե Ղ Ի.—Գնամ տեսնեմ ծառաները ինչն անում, (գնում է)։

Գ Ո Հ.—(Մենակ,) պէտք է զննեցած։ (Վերցնում է աստիճանակը, կապարձ, կախում մէջքին վագում է շտապով)։

§ Ե Ս. V.

(ՆՈՑՆ Ե ԶԱՔԱՐ)

ԶԱՔԱՐ.—(Պատահելով Գոհարիկին) Այդ ուր։

Գ Ո Հ.—Գործ ունիմ։

ԶԱՔ.—Ի՞նչ գործ ունես այս սարսափելի իրարանցման մէջ երբ շունը իրան տիրոջ չի ճանանչում, ես հազիւ թէ մեր տանից եկայ (քունելով)։

Գ Ո Հ Ա.—Ես չեմ վախենում։ (գնում է)։

§ Ե Ս. VI.

(ՆՈՑՆ Ե ԵՂԻՍԱԲԷԹ)

ԶԱՔԱՐ.—Սա ի՞նչ խելագարութիւն է։

Ե Ղ Ի.—Ում մասին է խօսքը։

ԶԱՔ.—(անբաւական) Քո աղջկայ։

Ե Ղ Ի.—Ուր է։

ԶԱՔ.—Ո՛ւր է... Էնպէս շտապով վազեց դուրս, որ կարծես թէ ուզար եղած լինի։

Ե Ղ Ի.—Ինչու թողիր։

ԶԱՔ.—Լսեց... այժման աղջկերբը... եաման։

Ե Ղ Ի.—Վայ գլխիս։

ԶԱՔ.—Լաւ, ուրես գլուխդ ծեծում։

Ե Ղ Ի.—Ի՞նչես ասում, մի բան որ պատահի։

ԶԱՔ.—Ո՛վ է մեղաւոր։ (Տրաքոցներ)։

Ե Ղ Ի.—(Ականջները ծածկելով) Վայ Գոհարիկ ջան, ես որտեղ գտնեմ նորան։

ԶԱՔԱՐ.—Երեւի ետ կ'դառնայ, այդքան էլ յիմար չէ, որ զնայ գլուխը վտանգի մէջ ձգի։

§ Ե Ս. VII

(ՆՈՑՆՔ ԵՒ ԴՈՀԱՐԻԿ)

Գ Ո Հ.—(Ներս գալով ուրախ)։ Թշնամին պարտեց, փախաւ...

Ե Ղ Ի.—Ձեռքիդ ի՞նչ է պատահել։

Գ Ո Հ.—Գնդակը մի փոքր քերծեց ձեռքս։

Ե Ղ Ի.—Գժեկիս, ուրէիր գնում... ով գիտէ ձեռքիդ մի բանէ պատահել։ Զվախեցար... որ սպանէին։

Գ Ո Հ.—Այդ բոլորին մահաւան մասին ոչոք ոչինչ չի մտածում։

ԶԱՔ.—Երեւի հաշտուելին։

Ե Ղ Ի.—Է՛, է... ուր էր թէ այդպէս լիներ։

Գ Ո Հ.—Սպիտակ գրօշակներ խաղաղութեան նշան է։ Դալիս են։

Ե Ղ Ի.—(Վախեցած) Մի այս կողմը կանգնիր ի սէր Աստուծոյ։

ԶԱՔ.—Բայց դրանց հաւատալ չի կարելի, այնտեղ սպիտակ գրօշակ են բարձրացնում, այն ինչ ետեից կրակ են տալի, նամարդներ են։

Գ Ո Հ.—Թէեւ այժմս լաւ են հասկացել «Չէիթանի» խարդախութիւնները։

Ե Ղ Ի.—Ո՛վ է այդ շէիթանը։

Գ Ո Հ.—Դա, մեր լիրբ կառավարութիւնն է։

ԶԱՔ.—(Ցածր ձայնով) Սուս, գգոյշ, այս պատերն էլ ականջ ունեն։

Գ Ո Հ.—Թող նգովի ու խորտակւի վերելից ներքեւ այդպիսի կառավարութիւնը։

ԶԱՔ.—(Վախեցած) Զգոյշ, ինչեր ես դուրս տալիս։

Ե Ղ Ի.—Ուզում ես մեզ էլ ու քեզ էլ կրակի մէջ ձգել. Ուր ես գնում։

Գ Ո Յ. — Ոչոք, գալիս եմ: (Գնում է):

Ձ Ա Ք. — Տեսնում ես, որ քո խօսքերին արժէք չի տալիս:

Ե Ղ Ի. — Ի՞նչ անեմ, փոքր չէ, որ ոտները կապեմ:

Ձ Ա Ք. — Ի՞նչ անես, դու սկզբից պէտք է սպիտակ ատամ ցոյց տայիր և սև սիրտ:

Ե Ղ Ի. — Ի՞նչեր ես ասում, Ջաքար:

Ձ Ա Ք. — Ես երեկ էլ ասացի, որ Սաքոյի տղան դրա խելքն ու միտքը յափշտակել է:

Ե Ղ Ի. — Ես չեմ կարծում, որ Գոհարիկը այդքան յիմար լինի և իր լաւն ու վատը չհասկանայ:

Ձ Ա Ք. — Դու միշտ կարծում ես:

Ե Ղ Ի. — (Վախեցած) Ի՞նչ աղմուկ է այս: (Գնալով դէպի պատշգամբ):

Գ Ո Յ. — (Մտնում է) Տեսէք գնում են:

Ե Ղ Ի. — Ուրեն գնում:

Գ Ո Յ. — Փոխարքայի մօտ հաշտութիւն կնքելու:

ՁԱՅՆՔ. — Ուռն, ուռն... կեցցէ համերաշխութիւն:

Ձ Ա Ք. — Հայերի մէջ համերաշխութիւն կարող է լինել:

Գ Ո Յ. — Ընդհանուր դժբախտութեան ժամանակ այո, նրանք համերաշխ են եղել:

ՁԱՅՆՔ. — Ուռն, ուռն: Կեցցէ...

Ձ Ա Ք. — Ռուբէնը գալիս է: (Ուզում է գնալ):

Ե Ղ Ի. — Այդ ուր:

Գ Ո Յ. — Ռուբէնն է... (Գնում է):

ՁԱՔԱՐ. — Կատարեալ խելագարւի է նորա համար. Բեզ ասում եմ, Նղիսաբէթ, պէտք է լաւ մտածել, սա հանար չ'կարծես... պետք է կրակը տնդն ու տեղը հանգցնես, թէ չէ քանի հեռու տարածւի այնքան աւելի դժուար կ'լինի հանգցնել. օձի գլուխը իր սաղմի մէջ պէտք է խեղտես:

Ե Ղ Ի. — Դալիս են, բան չ'սես:

Տ Ե Ս. VIII.

(ՆՈՅՆ ԳՈՀԱՐԻԿ և ՌՈՒԲԵՆ)

ՌՈՒԲԵՆ. — Դուք չէք կարող երևակայել՝ թէ այդ հրոսակների յորդանները ինչպէս էին փախչում մեր ամեն մի գլոհից, չ'նայեա՞ծ նրանց գերակշռող թւին: (ցաւ զգալով):

Գ Ո Յ. — Ի՞նչ պատահեց, ցաւում է:

ՌՈՒԲԵՆ. — Ոչինչ, վերքը զինուորի զարգն է: (Նկատելով նրանց) Ներեցէք, տիկին Նղիսաբէթ, բարեւ ձեզ, բարեւ ձեզ պարոն Ջաքար:

Ե Ղ Ի. — (Առանց հաճոյքի ձեռք տալով) վերաւորած էք:

ՌՈՒԲԵՆ. — Այո, տիկին:

ՁԱՔԱՐ. — (Հեզմակալ) Դա էլ կռիւ է...

ՌՈՒԲԵՆ. — Մի տեղ, ուր ընկնում են հարիւրաւոր վիրաւոր և սպանածներ՝ էլ ինչպէս անւանել:

Գ Ո Յ. — (Վիրաւորւած) Իհարկէ ձեզ համար ոչինչ հօրեղբայրս, չէր լինի մի գիշեր էլ դուք գնայիք ու լուսացնէիք դիրքերում:

ՌՈՒԲԵՆ. — Դա կռիւ էր երկու ազգերի բարոյեական ոյժի և յաղթեց այն ոյժը, որի մէջ այդ ոյժի գիտակցութիւն կար:

ՁԱՔԱՐ. — Այսպէս թէ այնպէս դա մի սարքած խաղ էր, որ վերջացաւ երկու ազգերի իրար ջարդերով և վնասներով:

ՌՈՒԲԵՆ. — Երբու՞մ եմ ձեզ այդ եղբայրասպան կռուի սարքողը ինքը կառավարութիւնն էր, մեր հարեանը իր տգիտութեան պատճառաւ ընկաւ նրանց ցանցի մէջ և մեզ էլ ձգեց, եթէ ոչ՝ մենք ոչ մի դէպքում այդպիսի մի դաւադիր գործ մեր մտքով չի անցել և կարիք էլ չ'կար:

ՁԱՔԱՐ. — Յետոյ ինչ օգուտ բերեցիր:

ՌՈՒԲԵՆ. — Այն որ ճանաչեցինք մեր բարեկամին ու թշնամուն:

ՁԱՔԱՐ. — Պեսի՛ փաղոց ճանաչեի՛ք և ոչ թէ իրար կոտորելուց և տնտեսապէս քայքայելուց յետոյ:

ՌՈՒԲԵՆ. — Մեր հարեանը այդքան քաղաքական հեռատեսութիւն չ'ունէր, եթէ ունենար այդպիսի քայլ չէր անի:

ՁԱՔԱՐ. — Իսկ դուք գիտակիցներդ: (Հեզմակալով):

ՌՈՒԲԵՆ. — Մենք, զոնէ չէինք մտածում մեր հարեանի դէմ դաւադրութիւն սարքելու:

Ե Ղ Ի. — Է՛հ, Ջաքար, փառք պետք է տալ Աստուծուն, որ այսպէս վերջացաւ:

Գ Ո Յ. — Այո, վերջացաւ, շնորհիւ սրանց պէս հերոսների: (Գնում են դէպի պատշգամբ):

ՁԱՔԱՐ. — Հերոսներ... հա՛, հա՛, հա՛:

Գ Ո Յ. — Այո, հերոսներ, բայց ոչ ձեզպէս վախկոտներ:

ՁԱՔԱՐ. — Տեսնում ես, ինչպէս է աղջիկը նրան պաշտպանում: Բեզ ասում եմ, լաւ մտածիր հետեանքների համար: Դուլում-եանց ո՞վ, մեր աղախին Չուշան՝ ո՞վ: Ես քեզ հաւատացնում եմ, որ բոլոր մեր բարեկամութիւնը իր երեսը կ'զարձնի մեզանից ու խօ-

սելու առաքելայ կ'դառնանք, լաւ հասկացիր ասածներին իմաստը:

Ե Ղ Ի. — Ի՞նչ անեմ, որ ջուրն ընկնեմ... (ծնկներին խփելով)

Ջ Ա Ք Ա Ր. — Ես քեզ ասում եմ, որ քաղաքի մէջ մի մատ մեղր կ'դառնանք:

Ե Ղ Ի. — Ինձ չէ լսում, գոնէ դու խօսիր, գուցէ քո խօսքը լսի:

Ջ Ա Ք. — Կարծում ես, ինձ կ'լսի:

Ե Ղ Ի. — Կարելի է քեզանից քաշւի:

ԱՂԱԽԻՆ. — (մտնում է) Աղջիկ պարոն, սուրճը պատրաստ է:

Ջ Ա Ք. — Գնանք յետոյ կ'խօսենք:

§ Ե Ս. IX.

(ԳՈՀԱՐԻԿ և ՌՈՒԲԷՆ մտնում են)

ՌՈՒԲԷՆ. — Ինչ և իցէ հարստութիւնը ու խեղճութիւնը կեանքի հակառակ ծայրերումն են կանգնած, նրանք զժամութեամբ են մօտենում իրար:

Գ Ո Հ. — Իսկ եթէ մէկը սիրում է, թող թէ հարուստ լինի կամ խեղճ:

ՌՈՒԲԷՆ. — Հարստութիւնը սէր չի հասկանում:

Գ Ո Հ. — (հանաքով) Չէ որ սէրն էլ հարստութիւն չի հասկանում:

ՌՈՒԲԷՆ. — Այո, եթէ նա մարդու է և անկեղծ. նա ոչ մի արգելքի առաջ չի կանգնում:

Գ Ո Հ. — Արգելքը աւելի զօրացնում է սէրը և կապում է սիրող սրտերը:

ՌՈՒԲԷՆ. — Բայց նիւթականը խեղդում է ամենամարդու զգացմունքները, ոսկէ կուռքը կաշկանդում է ամեն սրբութիւն... Ո՛վ ես դու, երբ քո Աստուածը այդ կուռքը չէ, դու հին աստուածների շարքում տեղ չունես:

Գ Ո Հ. — Դու վրդոված ես խօսում, երեւի հօրեղբորս վարմունքը քեզ վրդովեց, բայց եթէ դու սիրում ես ինձ՝ անուշադիր պէտք է թողնես նրանց բարբաջանքը:

ՌՈՒԲԷՆ. — Սիրում եմ հոգուս ամբողջ կարողութեամբ, Գոհարիկ, Գոհարիկ, դու եթէ կարողանայիր բացել այս սիրտը՝ նշա մէջ կ'գտնէիր քո պատկերը և սրտին ամեն մի ծալքում կ'կարդայիր քո անունը: Այս սիրտս բարախում է քեզ համար և քեզանով միայն երջանիկ պէտք է լինի:

§ Ե Ս. X.

(ՆՈՅՆՔ, ԵՂԻՍՏԲԷԹ և ՋԱՔԱՐ)

ՋԱՔԱՐ. — Տես նա դեռ այստեղ է, տես, ի՞նչպէս բռնել է նորա ձեռքերից... Ը՛մ... Սաքոյի տղայ... Տես քո աչքերովդ և ինձ մի մեղադրիր, սա պատիւ չի բերում իմ եղբօրս պատւանունն օջախին:

Ե Ղ Ի. — Ձգոյ՛ջ չ'լսի վատ ժամանակներումն ենք ապրում:

Ջ Ա Ք. — Պարոն լսում էք փողերի ձայնը, կարծում եմ ձեզ համար է փողեցոյցը:

ՌՈՒԲԷՆ. — (Սքախելով) Երկիւղը անցել է, վախենալու ոչինչ չ'կայ:

Ջ Ա Ք. — Ոչ, ինչպէս երևում է դեռ չի անցել, զգուշութիւն է հարկաւոր: Լսիր, շարունակում են:

ՌՈՒԲԷՆ. — Էս կուի մի որևէ վտանգի փողակոյ՛ը չէ:

Գ Ո Հ. — պ. Ռուբէնը կարծում եմ աւելի լաւ պէտք է գիտենայ քան թէ դուք:

ՌՈՒԲԷՆ. — Ինչէկիցէ զնամ տեսնեմ... թէև գիտեմ բան չ'կայ: Տոեսութիւն ձեզ: (Գրուխ տալով գնում Գոհարիկի հետ միասին)

Ջ Ա Ք. — Չ'ը, հ'ը, ... թող հայրդ կենդանի լինէր ու տեսներ այս ամենը ով գիտէ կտոր-կտոր անէր երկուսիդ: (Գոհարիկը հետ գնալով) (Գոհարիկին) Եղիսաբէթը դուրս է գնում վրդոված: Գնաց պարոնը:

Գ Ո Հ. — (Սառնորեանք) Այո:

Ջ Ա Ք. — Հա շուտ-շուտ պիտի այցելի այս տունը:

Գ Ո Հ. — (Վերադառնալով) Այդ ի՞նչ հարցէ, ես չեմ հասկանում:

Ջ Ա Ք. — Այնպէս եմ հարցնում, մի՞թէ՛ ես իրաւունք չ'ունեմ

հարցնելու:

Գ Ո Հ. — Ձեր իրաւունքից դուրս բան է հօրեղբայրս:

Ջ Ա Ք. — Ինչպէս մի՞թէ հանգուցեալ հայրդ իմ եղբայրս ձեր բոլորի խնամքը իմ վերաս չ'թողեց:

Գ Ո Հ. — Այո երբ ես փոքրէի ու խնամքի կարօտ:

Ջ Ա Ք. — Իսկ այժմս:

Գ Ո Հ. — Այժմս, վերջացել է ձեր խնամակալութիւն և ոչ մի իրաւունք այլևս... հօրեղբայրս, գնացէ՛ք ձեր տունը հովանաւորեցէ՛ք... բաւական է, վերջապէս...

Ջ Ա Ք. — Ահ, քեզ բան... Ըհը... մի հարց. ասա՛, խնդրեմ ի՞նչ նպատակ կայ Սաքոյի տղի հաճախ այցելութիւնը ձեր տան:

Գ Ո Յ.—Ձարմանալի բան, այդ էլ ձեր խնամքին է յանձնուած:
 Զ Ա Ք.—Ոչ, մեր բարեկամները ուզում են իմանալ իրանց
 ապագայ բարեկամին:

Գ Ո Յ.—Բարեկամներ, մինչ առաջին դժբախտութիւնը և քան
 զցածէ ճոխ սեղանը:

Զ Ա Ք.—Առանց բարեկամի չէինք կարող մնալ:

Գ Ո Յ.—Ես լաւ գիտեմ այդ բարեկամների ինչ լինելը, թող
 նեղութիւն չքաշեն այդ բանի համար:

Զ Ա Ք.—Ձարմանում եմ...

Գ Ո Յ.—Վերջապէս, ես ասում եմ, որ խնամակալ չեմ ցան-
 կանում գլխիս բաւական է... (Դուրս է ուզում գնալ):

ԵՂԻՍԱՔԵՐԻԹ—(Մտնում է):

Զ Ա Ք.—(Եղիսաքեթին) փառք Աստուծոյ ձեր տանու թշնամի
 էլ դարձայ:

Գ Ո Յ.—Խնդրեմ, հօրեղբայս ձեր տան ցաւերով զբաղւէք:

Զ Ա Ք.—Լսում ես:

Ե Ղ Ի.—Ինչո՞ւ համար է այս վիրաւորանքը:

Զ Ա Ք.—(Նեղացած) Եթէ քեզ հաճելի չէ իմ բարի խորհուրդ-
 ներս, ես մեղայ Աստուծոյ: Եղիսաքէթ, որովհետեւ, Գոհարիկը այ-
 ժըմս իրան չափահաս է համարում, այս օրւանից ես հրաժարում
 եմ խնամակալութիւնից: Գուցէ Սաքոյի տղան...

Գ Ո Յ.—(Բարկացած) Խնդրեմ, հօրեղբայրս... (Դուրս է գնում)

Անագնիւ...

Զ Ա Ք.—(Սպառնալով ու քեխերո ոլորելով) շատ լաւ, կ'տես-
 նենք Սաքոյի տղայ... (Եղիսաքեթը գլխին խփելով նստում է):

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր .

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ.

ՆՈՅՆ, ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱՐԱՆ

ՏԵՍ. I.

(Դոհարիկը բացում է յաւանքը ու շխուր նայում է դէպի պար-
 տէզը:)

ԳՈՀԱՐԻԿ.—Փոթորիկը անցաւ, և ամեն ինչ խաղաղեց և մենք
 մնացինք երկուսով, (Երկու ձեռքից բռնելով ա՛յնպէս չէ երկուսով-
 նախ հայրենիք, ապա սէր, սէրը ոգևորում է հայրենիքի փրկու-
 թեան ժամին: Մի անձ ունէի նրա փրկութեան համար և մէկ սիրտ
 սիրածիս համար: Երկուսիս սէրն էլ զօրեղ է, երկուսիս սէրն էլ
 ազնւացնում է մարդուն և մի՞թէ կարող է մէկը արգելք հան-
 դիսանալ այդ ճանապարհին:

Գ Ո Յ.—Ոչ որ, եթէ կան խոչնդոտներ, նրանք չեն կարող
 արգելք լինել մեր սիրոյ մէջ, սէրը ամեն արգելք ոչնչացնում է:

ՌՈՒԲԷՆ.—Բայց ի՞նչու է մօրդ անբաւականութիւնը, մանա-
 ւանդ հօրեղբորդ անհաճոյ նկատողութիւնները ու արհամարական
 տօներ:

Գ Ո Յ.—Ոչ մի արժէք պիտ չ'տալ նրանց նկատողութիւններին:

ՌՈՒԲԷՆ.—Գուցէ նորա համար, որ մայրս իր աշխատանքի
 համար վարձատրութիւն է ստացել:

Գ Ո Յ.—Փառք ու պարծանք մօրդ, որ իր ազնիւ աշխատան-
 քով կրթել է իր որդոց և նրանց գողութեան չէ վարժեցրել:

ՌՈՒԲԷՆ.—Մօրդ կարելի է հաշտեցնել կատարւած իրողու-
 թեան հետ, զլխաւորդեր կատարում է հին ոստիկանը, որ գուզում
 է մօրդ:

Գ Ո Յ.—Ես կ'կտրեմ նորա ոտը մեր տանից: (Մօտենալով
 դաշնամուրին) իմ վերաս խնամակալութիւնից արդէն հեռացրի:
 (խփելով ակկորդներ) ոչ մի դիսօնանս պէտքէ չ'լինի մեր կեանքի
 մէջ. դիսօնանսը անհաճելի է ականջին:

ՌՈՒԲԷՆ.—Մանաւանդ սիրոյ զգացմունքներին առաւելապէս:

Գ Ո Յ.—Յիշում ես այս բօմանսը. „Սիրում եմ քեզ իմ անու-
 շիկ վարդ“ (կամ երգել մի որեւէ բօմանս) շատ անգամ եմ ոգե-
 ւորւել այդ երգով ու անսահման զմայլւել:

ՌՈՒԲԷՆ.—Այդ երգը իմ ոգևորւած մոմենտի արտայայտութիւնն է:
Գ Ո Հ.—(Երգում է), որ աւետում է ինձ մի նոր կեանք, եր-
ջանիկ օրեր, օրեր խնդութեան: Երեւի զգում էր սիրտդ մեր եր-
ջանիկ օրերի համար:

ՌՈՒԲԷՆ.—Ես կասկածում էի, որ երբեք կարող եմ գտնել
և բեզ հետ մի բոլոր պատահել ու խօսել՝ յաւիտենական երջան-
կութիւն էի համարում:

Գ Ո Հ.—Մեր սէրը յաւիտենական է: (Երեւում է Եղիաարեթը
վերկենալով): Գնանք պարտէզ՝, այստեղի մթնոլորտը ծանր է, ու
ճնշում է ինձ: (Գնում են)

§ Ե Ս. II.

• (ԵՂԻԱԱՐԵԹ և ապա ԱՂԱՍԻՆ)

ԵՂԻԱԱՐԵԹ. (Մտնում է նեղացած) Նունէ, Նունէ... ո՛ր է կորել
այս անպիտան աղախինը. Նունէ, Նունէ:

ԱՂԱՍ.—(Մտնում է) Ի՛նչ կայ աղջիկ պարոն:

Ե Ղ Ի.—Ու՛ր ես կորել, շատ կանչելով հարեաններն էլ իմա-
ցան, ո՛ր է օրիորդը:

ԱՂԱՍ.—Չգիտեմ, կարելի է պարտիզումն է:

Ե Ղ Ի.—Գնա՛, ասա՛, որ աղջիկ պարոնը կանչում է, թող շու-
տով գայ... Սպասիր, լսիր, հեռու մօտիկից ուշադրութիւն դարձրու,
լսիր թէ ինչ են խօսում... հասկացար:

ԱՂԱՍ.—Հասկացայ:

Ե Ղ Ի.—Իսկ եթէ կասին՝ թէ ինչու համար ես եկել, կասես,
որ ծաղիկներ քաղելու, հասկացար...

ԱՂԱՍ.—Այո... (Գնում է)

Ե Ղ Ի.—Դէ, գնա... (Մենակ) Դարձեալ Գէորգեան, Չուշան,
Սարօ... ուղղակի սիրտս տակն ու վրայ է լինում, ես չեմ կարողա-
նում լսել այդ անունները: Մի բոլոր անգամ, որ երեւակայում եմ,
թէ իմ աղախին Չուշանը իմ խնամիս պէտքէ լինի, որ ես ու նա
իրար կողքին նստած մեր բարեկամների հետ և նրանք արհամա-
րանքով ու հեգնանքով պէտքէ նային մեզ, նրանք պէտքէ մեզ ծաղ-
րի առարկայ դարձնին և խորշելով ձեռք մեկնեն որպէս բարեկա-
մին... Այդ անտանելի է... ասենք աղջիկս խելքը կորցրել է և չի
ուզում սթափել իր սխալանքից, իսկ ես... ես խելքս չեմ կոր-
ցրել և ես չեմ թոյլ տայ, որ իմ տունս ծաղրի ենթարկուի:

ԱՂԱՍԻՆ.—(Մտնում է) օրիորդն ասաւ, որ այս բոլորէս գալու է:

Ե Ղ Ի.—Ի՛նչ էին խօսում:

ԱՂԱՍ.—Ոչինչ չլսեցի:

Ե Ղ Ի.—Ուղիղն ասա:

ԱՂԱՍ.—Ինձանից չեմ կարող հնարել:

Ե Ղ Ի.—Նունէ, լսի՛ր, այս բոլորէս գալու են իշխան Փերուզ-
եանը ու նրա մօրեղբայր իշխան Սաֆիրեանը: Սուրճի պատրաս-
տութիւնը տես, ամեն ինչ սարքին լինի:

ԱՂԱՍ.—Կաշխատեմ: (Գնում է)

ԵՂԻԱԱՐԵԹ.—(Մենակ) Մի՛թէ վայել է մեր տանը, որ Գուլում-
եանցի աղջիկը, կորցնի իր նամուսը ու գնայ առանձնանայ այգում
ու գաղտնի զրոյցների ու սիրային բացատրութիւնների մէջ մտնի...
Ես չեմ կարող այս անպատուաբեր գործը տեսնել, ես կ'սպանեմ
ինձ: (Արտաւում է)

§ Ե Ս. III.

(ՆՈՅՆ և ԳՈՀԱՐԻԿ ու ՌՈՒԲԷՆ).

Գ Ո Հ.—Մայրիկ, դու լաց ես լինում:

Ե Ղ Ի.—Ինչպէս լաց չ'լինեմ, երբ տանս մէջ այնպիսի բաներ
է կատարում, որ վայր է ձգում իմ տանս պատիւը:

Գ Ո Հ.—Ի՛նչ է պատահել, որ պատճառ է եղել արտասուքիդ:

Ե Ղ Ի.—Աւելի ծանր՝ քան արտասուքներս. նամուսը, իմ
տանս արթ ու զարթն է եղել ու ամենամեծ պարծանք, իսկ այժմս...

Գ Ո Հ.—Իսկ այժմս՝ ո՞վ է խախտել ու ոտքի տակ տուել այդ նա-
մուսը, շատ հետաքրքիր է իմանալ:

Ե Ղ Ի.—Անհամապատասխան մարդու ներկայութիւնը.

ՌՈՒԲԷՆ.—Տիկին մի գուցէ ես եմ խանգարում.

Ե Ղ Ի.—Այո, գուր, պ. Գէորգեան, դուք էք խանգարում մեր
տան անդորրութիւնը:

Գ Ո Հ.—Ոչ, մայրիկ, դա զրպարտութիւն է:

ՌՈՒԲԷՆ.—(Քաղցրօրէակաբար) Ներեցէք, ես ինքս նախանձախն-
դիր եմ ուրիշների պատւի, ոչ թէ ես՝ Ռուբէն Գէորգեանս թոյլ
տամ ուրիշի տան պատիւը շղջափելու, նամանաւանդ այն ընտա-
նիքի, որը արժանի է ամեն յարգանքի:

Ե Ղ Ի.—Չատ շնորհակալ եմ, ձեր ասած յարգանքի համար.
միայն մենք տարբեր կէտերումն ենք կանգնած և չի կարող մեր
մէջ կապ լինել, դուք ուրիշ էք մենք ուրիշ:

ՌՈՒԲԷՆ.—Ներեցէք տիկին, ես այնպիսի մի յանցանք չեմ գործել, որ մարդիկ ինձ տան դուռը ցոյց տան:

Գ Ո Յ.—Մայրիկ, սա ի՞նչ անպատշաժ խօսակցութիւն է:

Ե Ղ Ի.—(Բարկացած) Դու լռիր, այդ քո գործը չէ:

Գ Ո Յ.—Մայրիկ, խնդրեմ անտեղի խօսակցութիւններ չ'լինեն:

Ե Ղ Ի.—Դուցէ քեզ համար աւելորդ են, բայց ինձ համար, ոչ:

ՌՈՒԲԷՆ.—Տիկին...

Ե Ղ Ի.—(Բարկացած) Ես ձեզ ասում եմ, պարոն, գնացէք, մտէք այն տունը, որ համապատասխանում է ձեզ: Եթէ մի որեւէ աշխատանք ունէք այս տան վերայ, մէկի տեղ տասը կ'վճարեմ, միայն թէ թողնէք մեզ հանգիստ:

ՌՈՒԲԷՆ.—Ես չեմ հասկանում ձեզ, և ձեր ասածները ինձ տարորինակ է թւում այստեղ ոչ փողի հարց կայ և ոչ էլ վարձատրութեան:

Ե Ղ Ի.—Միով բանիւ, հեռացէք մեզանից, այս է իմ խնդիրը:

ՌՈՒԲԷՆ.—Ես ձեզ հետ ոչ մի հաշիւ չունեմ, ես կարողեմ հեռանալ այս տանից, բայց ոչ նրանից, որի հետ կապւած է սիրտս, որին բաժանել ոչ մի մարդկային ձեռք չի կարող, դա է իմ սրբազան ուխտս:

Ե Ղ Ի.—Ի՞նչէք ասում, կարծում էք այն մէկը տէր չունի...

ՌՈՒԲԷՆ.—Այո, նա տէր ունի և նրա տէրը ես եմ:

Ե Ղ Ի.—Ոչ, չէք կարող նորա տէրը լինել, ուստի, պահանջում եմ հեռացէք այս ընկէս:

ՌՈՒԲԷՆ.—Ես գնում եմ, բայց իմ խօսքս՝ ես կ'հաստատեմ: Գնացի, ցտեսութիւն, Գոհարիկ: (Գնում է) Գոհարիկը ետեւից գնում է եւ վերադառնում: (Եղիսարէք ման է գալիս բորբոխած):

Ե Ղ Ի.—(Գոհարիկին) գնաց պարոն:

Գ Ո Յ.—Այո, գնաց, հանգստանալու, հանգստացաւ սիրտդ:

Ե Ղ Ի.—Ես քեզ ասում եմ, որ ես չեմ թոյլ տայ, որ իմ աղախինը իմ բարեկամս դառնայ ու իմ կողքիս նստի, դու հասկանում ես:

Գ Ո Յ.—Ես ամեն ինչ լաւ եմ հասկանում թէ ի՞նչ է կատարւում մեր տան մէջ:

Ե Ղ Ի.—Եթէ դու հասկանայիր, կ'տեսնէիր թէ քո տանդ պատի համար ինչ ծաղրանկար ես պատրաստում:

Գ Ո Յ.—Քաւ լիցի, դու ես, որ դատարկաշրջիկներն ու խեղկատակներն համար ուզում ես զոհել ինձ, դու ուզում ես զոհել քո որդուդ այն տղրուկներին, որոնք ուզում են ուրիշի հաշիւն ապրել և միշտ էլ այդ պատարարոյժ իշխաններդ ապրել են որպէս

ձրիակներն: Ես տեսնել չեմ ուզում դրանց, ես ասում եմ այդ կարգի մարդկերանց: Ես համակրում եմ Ռուբէն Գէորգեանին, որպէս աղնիւ աշխատասէր երիտասարդի...

Ե Ղ Ի.—Ուրեմն դու վճռել ես Սաքոյի տղին զնալու:

Գ Ո Յ.—Այդ իմ գործս է:

Ե Ղ Ի.—Լաւ, տեսնենք, ի՞նչ կ'լինի վերջը...

ԱՂԱԽ.—(Մտնում է) Իշխան Փերուգեան և իշխան Սաֆիրեան:

Ե Ղ Ի.—Ներս հրաւիրիր:

Տ Ե Ս. IV.

(ՆՈՅՆՔ և ԻՋԽԱՆՆԵՐ՝ ՓԵՐՈՒՋԵԱՆ և ՍԱՓԻՐԵԱՆ)

ԴԱԻԻԹ.—Ահ, բարեւ ձեզ տիկին Եղիսարէթին, յարգանքներս օր. Գոհարիկին:

Գ Ո Յ.—(Սառնորթեամբ) Բարեւ:

ՍԱՓԻՐ.—Ոտս չոլախի տալով՝ հազիւ կարողացայ բարձրանալ այս սանդուխները... Բարեւ ձեզ տիկին Եղիսարէթ, ահ, բարեւ ձեզ աղջիկս:

Ե Ղ Ի.—Բարեւ ձեզ իշխաններ:

Ս Ա Փ.—Քանի տարիներ է ձեր տուն չէի եկել:

Ե Ղ Ի.—Այո իշխան, մեզ մոռացել էք:

Ս Ա Փ.—Ձեզ մոռանալ, ոչ երբէք, հիւանդութիւնս է, որ ձեռք ու ոտքս կապել է... այժմս ոչինչ, լաւ եմ ինձ զգում իսկ առանց, ով կ'կարծէր որ ես կենդանի կ'մնամ... հ'ը հ'ը հ'ը...

Ե Ղ Ի.—Է՛հ փառք Արարչին, որ այն դրութիւնից ազատել էք, իշխանուհին շատ անգամ է պատմել Ձեր հիւանդութեան մասին:

Ս Ա Փ.—Ա՛հ քանի տարի է չեմ տեսել օր. Գոհարիկին, արի մօտս. մի տեսնեմ... ուղղակի ճանաչել չի լինում, կատարեալ աղջիկ է զարձեղ, ուղղակի ճանանչել չի լինում, կատարեալ հարսնացու է... հա՛, հա՛, հա՛, պէտքէ ասած աղջկերբը շուտ են մեծանում: Է՛հ ժամանակ է... տիկին Եղիսարէթ:

Ե Ղ Ի.—Ինչպէս, որ Աստուած կ'կամենայ:

Ս Ա Փ.—Դեռ մենք պէտքէ կամենանք՝ յետոյ էլ Աստուած, այնպէս չէ՛ օրիորդ Գոհարիկ:

Գ Ո Յ.—Երեւի:

Ս Ա Փ.—Իմ կարծիքով ամուսնութիւնը կեանքի այն մեծ օղակն է, որ կապում է սկիզբը ու վերջը:

Գ Ո Ն. — Մի՛թէ անհրաժեշտ է այդ, ես ուզում եմ կուսանոց մտնել:

ԴԱԻԻԹ. — Ես վճռել եմ վարդապետ դառնալ: (ծիծաղում են)

Ս Ա Փ. — (ծիծաղելով) Ձեզ համար վանքում տեղ չ'կայ, դուք պէտք է ընտանիք կազմէք, հասարակութեան լաւ անդամներ տաք, թէ չէ վանքում... այժմս վարդապետները վանքից փախչում են, դուք ուզում էք մտնել, հ'ը, հ'ը...

Գ Ո Ն. — Իրաւ էք ասում իշխան, ուղիղ է Ձեր բոլոր փիլիսոփայութիւնները...

Ս Ա Փ. — Ես իրականութիւն եմ ասում, թէն ես հին կլասիկ եմ ու սիրում եմ հին փիլիսոփայութիւնները... հ'ը, հ'ը...

ԴԱԻԻԹ. — Ամուսնութեան հիմնական միտքը սէքն է:

Ս Ա Փ. — Սէքը ընտանիքի ծածկոցն է, որ ամեն տեսակ փոթորիկներից պահպանում է որտեղ սէք չ'կայ, այնտեղ էլ կեանք չ'կայ:

ԱՂԱԽ. — Տիկին...

Ե Ղ Ի. — (Վերկենալով) պատրաստ է:

ԱՂԱԽ. — Այո սուրճը պատրաստ է:

Ե Ղ Ի. — Խնդրեմ իշխան Խոսրով: (Գնում են)

Ս Ա Փ. — Թող երիտասարդները խօսեն, այժմս դրանց կեանքի պարունն է... հ'ը, հ'ը... մենք (Նղիսարեթիկ) կեանքի ձմեռ ենք, մեզանից սառնութեան քամին է բարձրանում, հ'ը, հ'ը... (Գնում են)

Տ Ե Ս. V

(ԳՈՀԱՐԻԿ և ԴԱԻԻԹ)

ԴԱԻԻԹ. — Տե՛սնում էք, ինչպէս է ճառում իմ մօրեղբայրս:

Գ Ո Ն. — Այո ճառում էք.

ԴԱԻԻԹ. — Չնայելով նրա հասակին, նա թէն այնքան տարիք ունի, 65-ից անց է բայց նա կայտառ է և ուրախ, միայն նա տանջւում է վէրքերից, նա հին հերոս է:

Գ Ո Ն. — Հօրս հետ միասին միևնոյն կուում վիրաւորել են:

ԴԱԻԻԹ. — Նրանք մօտիկ ընկերներ են եղել:

Գ Ո Ն. — Գիտեմ: Հայրս էլ մեռաւ ծանր վէրքերից, քանիցս նա անդամահատութեան է երթարկել:

ԴԱԻԻԹ. — Դուք սիրում էիք ձեր հօրը:

Գ Ո Ն. — Ամեն բանից առաւել: (Արտաւերելով)

ԴԱԻԻԹ. — Արդեօք, եթէ մէկին սիրէիր և կորցնէիր, նոյնպէս՝ այդպէս կ'արտաւերէիր:

Գ Ո Ն. — Օրինակ հօրս, այո կ'արտաւերէ:

ԴԱԻԻԹ. — Խօսքս ծնողների մասին չէ, դրա մասին երկու կարծիք չի կարող լինել:

Գ Ո Ն. — Ինչո՞ւ չէ, սիրել եմ և սիրում եմ:

ԴԱԻԻԹ. — Թէն կնոջ բերանում դա սովորական ձևով է հնչում:

Գ Ո Ն. — Կարծում էք, երևում է քիչ էք ուսումնասիրել կնոջ սիրտը, դուք էլ տղամարդիկդ պատրաստ էք ամեն մի պատահած աղջկան նոյնը կրկնելու, սիրում եմ ձեզ և այլն:

ԴԱԻԻԹ. — Ոչ երբէք, ես վերին աստիճանի ինքնասէր եմ, որ պէսգի ամեն մի պատահած աղջկայ առաջ բացեմ սիրտս. ուրիշ էք դուք, անկեղծ խոստովանած, ես ձեզ սիրում եմ եւ սիրում էի աշակերտական ժամանակից:

Գ Ո Ն. — Սիրում էիք, զուր:

ԴԱԻԻԹ. — Այո, սիրում էի և...

Գ Ո Ն. — (ծիծաղելով) Հա՛, հա՛, հա՛:

ԴԱԻԻԹ. — Այո, սիրում եմ և այդ սիրոյ համար կ'զոհէի ամեն բան.

կեանք, իշխանութիւն, հարստութիւն:

Գ Ո Ն. — Մի ծիծաղէք իշխան: Դուք այն տապէք, ամբողջ օրը ինչո՞վ էք պարապած: (Գնալով) դեպի սեղանաստան:

ԴԱԻԻԹ. — Համարեա, ոչնչով:

Գ Ո Ն. — Անգործութիւնը վատ բան է իշխան, նա չարիք է:

ԴԱԻԻԹ. — Ինչո՞ւ է չարիք, ապա, ծառաները ինչո՞ւ են փող ստանում:

Գ Ո Ն. — Ոչ իշխան, ամեն մարդ պարտական է աշխատելու և ոչ թէ ուրիշի քրտինքով ապրելու: (գնում են):

Տ Ե Ս. VI

Դոհատիկը շտապով դուրս գալով նայում է լուսամտից եւ կարծես նկատելով մի բան, դուրս է գնում:

(Մտնում են իշխան Սարգիսեանը եւ Դատիքը):

ՍԱՖԻՐ. — Հը, պատմիր տեսնեմ, ի՞նչի մասին էիր խօսում:

ԴԱԻԻԹ. — Խօսեցինք սիրոյ մասին...

ՍԱՖԻՐ. — Սիրում եմ քեզ, ամեն բանից վեր է քո սէքը և այլն...

ԴԱԻԻԹ. — Այո, շատ բաներ խօսացինք և...

ՍԸՓԻՐ.—Ապրես, դէրդ լաւ ես կատարել: Պէտք է ասեմ, որ տիկին Եղիսարէթի ուրախութեան չափ չկայ, նա քեզ շատ է հաւանում, նամանաւանդ, որ իշխանական անունդ ամեն ինչ գլուխ կ'ըբերի. նա ուզում է, որ իշխան լինի իր փեսան և ոչինչ չի խնայի, պէտք է ասեմ քեզ, որ հարիւր հազարի մօտ օժիտ ունի:

ԴԱԻԻԹ.—(Ռուսի) ի՞նչ ես ասում, հօրեղբայրս:

ՍԸՓԻՐ.—Իհարկէ, մեզ էլ այդ է հարկաւոր, մեր սնկացած զբոսականներ ու քայքայւած տնտեսութիւնը այս միջոցով միայն կարող ենք վերականգնել:

ԴԱԻԻԹ. Ուր է, անի, երանի թէ շուտ իրականացար ու մեր բազմանքին հասնէինք:

ՍԸՓԻՐ.—Մի վախի՛ր, ես դատարկ ամանում մատս չեմ կոխել...

Յ Ե Ս VII

(Նոյնիւ և Եղիսարէթ)

ԵԳԻՍՏԱՐԷԹ.—(Ձսապով ներս գալով) Ներեցէք իշխաններ, որ ես ձեզ մենակ թողի:

ՍԸՓԻՐ.—Խնդրեմ, մենք տանու մարդիկ ենք, հա, հա, հա:

ԵԳԻՍՏԱՐԷԹ.—Էէ ինչ ասել կուզէ:

ՍԸՓԻՐ.—Դաւիթն էլ այսօրւանից ձեր որդին պէտք է հաշւէք:

ԵԳԻՍՏԱՐԷԹ.—Անկասկած, մեր տան զրնները բաց են ձեր արաջ:

ՍԸՓԻՐ.—Ջատ շնորհակալ ենք տիկին Եղիսարէթ:

ԵԳԻՍՏԱՐԷԹ.—Ես ոչինչ չեմ խնայիլ իշխան Դաւիթի համար:

ԵՐԿՈՒՍՈՎ (ռուսի) Ջատ շնորհակալ ենք:

ՍԸՓԻՐ.—Կորած տեղ չէք տալ, թագաւորի տան վայել տղայ է:

ԵԳԻՍՏԱՐԷԹ.—Արժանաւորը՝ արժանաւորին է գտել:

ՍԸՓԻՐ.—Անկասկած: Էհ, գնանք որդիս, տուր փայտս: (Տալիս է)

ԴԱԻԻԹ. Ցտեսութիւն տիկին Եղիսարէթ:

ԴԱԻԻԹ.—Ցտեսութիւն: (Ձեռքը հանքուրեքով): Օրիորդին ջերմ բաններս:

ԵԳԻՍՏԱՐԷԹ.—Ցտեսութիւն: (Ճանապարհ է ձգում): Օրիորդը երեւի գործ է ունեցել ու գնացել է: (Գնում եմ):

Յ Ե Ս VIII

(Նոյն և Ջաֆար:)

ՋԱԳԱՐ.—Կանչել էիք, հը, ի՞նչ բան կայ:

Ե Գ Ի.—Ոչինչ, իշխան Սաֆիրեանը ու Դաւիթը այստեղ էին:

Ջ Ա Ք.—Ափսոս, չ'տեսայ:

Ե Գ Ի.—Մի ոտ առաջ գայիր՝ կտեսնէիր:

Ջ Ա Ք.—Ես գնացել էի շուկայ տան համար բան-ման գնելու... Յետոյ, բան խօսեցիր:

Ե Գ Ի.—Գիտեմ կուրախանաս, թագաւորը քեզ արժանացրել է վաղիմիւրի:

Ջ Ա Ք.—Իրաւ:

Ե Գ Ի.—Այո պաշտօնապէս յաղորդւած է:

Ջ Ա Ք.—(Ձեռքերը շփելով) փառք Ալլահին, թագաւորի ուշադրութեանն էլ արժանացայ: Բայց ականջներին չեմ հաւատում, իրաւ ես ասում:

Ե Գ Ի.—Ապա, ինչ, հանաք եմ անում:

Ջ Ա Ք.—Ասում ես, որ պաշտօնապէս յայտարարւած է:

Ե Գ Ի.—Այո, այո, այդպէս ասաց իշխան Խոսրովը:

Ջ Ա Ք.—Այ, ես հասկանում եմ այսպիսի բարեկամներ ունենալը: Մի խօսք էր հարկաւոր, չէ որ մեծ մարդիկ իրանց խօսքերը իզուր տեղ չեն գործ դնում, չէ Սաքօի խօսքը կունենայ նշանակութիւն:

Ե Գ Ի. Դու էլ շուրջ սալօրի հետ համեմատեցիր:

Ջ Ա Ք. Միով բանիւ, զրանք պատիւ են բերում մեր տանը:

Ե Գ Ի. Նրանք շատ սրտով են ուզում Գոհարիկին և համարեա թէ ամեն ինչ վերջացած է. օժիտ 50,000 ռ. ու չորս սենեակի սարք ու կարքր, ու ներքին յարկը տալիս եմ բանի որ կենդանի եմ, իսկ իմ մահից յետոյ ամեն ինչ զրանցն է ու զրանց, ով ունիմ ուրիշ ժառանգ:

Ջ Ա Ք. Իհարկէ, չէ Գայեանեան, Ներսեսեան աղքատների որդկերանց, չէ այդպիսի բան չանես:

Ե Գ Ի. Էդ ամեն լաւ, բայց...

Ջ Ա Ք. Բայց ինչ:

Ե Գ Ի. Գոհարիկին պէտք է համոզել, հէնց այն է պնդում, որ ինքը ուզում է կուսանոց մտնել, որ մտադրութիւն չունի մարդու գնալու և էլ ինչ ասեմ...

Ջ Ա Ք.—Դհաւատաս, զլխիդ տակը փափուկ բարձեր է ուզում զարսել ու քեզ քնացնել, իսկ ինքը իր բանը կ'տեսնի. երեկ երեկոյեան հոբիսոն տեսել էր երկուսին Գոլովինսկի պրօսպեկտում: Տես, Եղիսարէթ որ մի զժբախտութիւն չ'ըբերի գլուխդ և ամօթով չ'մնանք այդ իշխանների առաջ:

Ե Գ Ի.—Ես էլ այդ եմ մտածում, զարմանում եմ, ես ես կարգաւ գրել գիտեմ ու գիտեմ աշխարհիս չաբն ու բարին, բայց ոչ

մի ժամանակ ծնողներին հակառակ չեմ գնացել, չէ որ նրանք ինձ համար վատ չեն ցանկացել:

Ջ Ա Ք. — Ապա, թող իմ աղջկերբը համարձակւին խօսքս չկատարելու, վայն եկել է ու տարել նրանց:

Ե Ղ Ի. — Գոհարիկս էլ միշտ լսող է եղել, բայց այժմս չեմ հասկանում ինչ. Աստուած է խրով կացել:

Ջ Ա Ք. — Հասկացիր, Սաքոյի տղան այնպէս է խելքից հանել, որ հագիւ թէ դու կարողանաս կտորել նրա կամբը:

Ե Ղ Ի. — Լաւ, ինչ անեմ:

Ջ Ա Ք. — Ինչ պիտի անես, ինչ է՝ Սաքոյի տղին ես տալու:

Ե Ղ Ի. — (Վեր քոչկոյով տեղից) Դեռ խելքս հացի հետ չեմ

կերել, որ...

Ջ Ա Ք. — Խեղճ կին, Գոհարիկը իր վարմունքով քեզ խելագարութեան կ'հասցնի:

Ե Ղ Ի. — Սուտ էլ չես ասում, վայ իմ գլխիս (խփում է գլխին):

Ջ Ա Ք. — Ինչ ես գլուխդ ծեծում:

Ե Ղ Ի. — Բա գլուխս ծեծելու չէ... համա ականջիս մի բան ընկաւ:

Ջ Ա Ք. — Ինչ:

Ե Ղ Ի. — Այն, որ, Սաքոյի տղան է՝ ինչ գահրումար է, գնում է

Գերմանեա ուսանելու:

Ջ Ա Ք. — Ով ասաց քեզ:

Ե Ղ Ի. — (Մտածելով) Հա, կարծեմ Նունէն ասաց, մի կանչեմ, հարցնեմ տեսնեմ: (կանչում է) Նունէ, Նունէ: (մտնում է աղախներ):

Ե Ղ Ի. — Դու այսօր մի բան ասիր թէ, իբր Թուրքի Գեորգեանը գնում է Գերմանեա սովորելու:

Ա Ղ Ա. — Այո, աղջիկ պարոն, այդպէս ասաց օրիորդը:

Ջ Ա Ք. — Որ նա գնում է սովորելու:

Ա Ղ Ա. — Այո, այդպէս ասաց:

Ջ Ա Ք. — Լաւ, գնա: Հր հը՝, ասա խնդրեմ, Սաքոն ինչ սեքար ունի, որ նա իր տղին ուղարկում է արտասահման սովորելու:

Ե Ղ Ի. — Ով գիտէ:

Ջ Ա Ք. — Տեսնում ես, Եղիսաբէթ, ինչ օրեր են գալիս, որ քաջալ դալալ Սաքոն իր տղին արտասահման է ուղարկում սովորելու, տեսնում ես, մարդիկ իրանց վերմակի չափ չեն ձգում իրանց ոտը: Երեւի գողցած փողեր կունենայ:

Ե Ղ Ի. — Էլ այժմս ում տղան ու աղջիկը չեն գնում Պետրբուրգ ու Մոսկով սովորելու, երեկւայ տրեխաւորները այսօր բծիշկներ ու փաստաբաններ են դարձել:

Ջ Ա Ք. — Ապա, ինչու ես իմ տղերանց ու աղջկերանց չ'կարողացայ ուղարկել, ինքս կօլեժսկի ընդհատաւոր, տուն ունիմ, բրէններ եմ ստանում, այժմս էլ վլադիմիր պիտի ստանամ, սա քիչ բան չէ, չէ Եղիսաբէթ, նա անպատճառ գողցած փողեր կունենայ:

Ե Ղ Ի. — Ով կարող է մարդկանց զաղտնիքը իմանալ:

Ջ Ա Ք. — Օրհնւած, դեռ Քրիստոսին չ'տեսած խելքով ճանանչեցին, շատ պարզ է էլի, բայց մի մի անգամ այն սրտի եմ գալիս, որ, մի որեւէ չ'աթու քեսանին մի 100 բուբլի խոստանամ ու Սաքոյի տղին...

Ե Ղ Ի. — Աստուած մի արասցէ, ուզում ես կրակի մէջ ընկնենք:

Ջ Ա Ք. — Էղիսաբէթին եմ զրկել, կ'ասեմ սօցիալիստ է, անարխիստ է, պրծաւ գնաց, ով գիտէ մի Աննա էլ ստանամ:

Գ Ո Հ. — Ձէ, չէ, Ձաքար, թէ գիտես ուրիշ բան ասա: Ես չ'գիտեմ վաղը ինչ պատասխան տամ իշխաններին, ես այդ եմ մտածում:

Ջ Ա Ք. — (Հետ ու առաջ ման գալով) Հա, Եղիսաբէթ մի իմացիր, թէ երբ է գնում:

Գ Ո Հ. — Այդ հեշտ է իմանալ:

Ջ Ա Ք. — Լաւ, ես այնպէս խառնեմ զրանց գլխները, այնպիսի առեւտրիւն ձգեմ զրանց մէջ, որ ինքը սատանան գլուխը կորցնի:

Ե Ղ Ի. — Պէտք է թիլիսմա անել տան:

Ջ Ա Ք. — Ես այնպիսի օյին սարքեմ, որ հարիւրաւոր թիլիսմանները չ'կարողանան կծիկի ծայրը գտնել: Միայն մի բան, այս Նունէին պէտք է հեռացնես, թէ չէ սա կարող է իմանալ իմ գաղտնիքներս, չէ որ դա շատ սիրում է Գոհարիկին:

Ե Ղ Ի. — Այդ ճիշտէ, մի առժամանակ կ'ուղարկեմ գիւղը:

Ջ Ա Ք. — Այդ լաւ կ'անես: Դէ՛հ, այժմս տես Սաքոյի տղայ (քոռնցքը սեղմելով եւ սպառնալով) այնպիսի օյին սարքեմ գլուխդ... որ Բերլինի ճանապարհը կորցնես:

Ես գնացի, գործից ուշացայ: (Գնում եմ)

(Ա Ղ Ա Ք Գ Ո Հ Ի)

ԵՐՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ:

(Ձաքար և իշխան Դաւիթ)

Բեմը ներկայացնում է պարտէզ: Ձախ կողմը սեղան, նստարաններ: Բեմի խորքում ամառանոց, որի սանդուխտները իջնում են պարտիզում: Աջ կողմից դուռ, նոյնպէս ձախ կողմից:

§ Ե Ս. I

Ձ Ա Ք.—Ո՛վ է նա, նա, ինչ մարդ է, (Վրացի/խորհրդ կախած կրթ-
ֆիւ) շուտ-շուտ նայելով, որ համարձակում է արատաւորել իշխա-
նական Բարձր կոչումը ի վերուստ օժեւալ դասակարգ, որ ազատ
մուտք ունի պալատում: Ո՛վ է նա, մի մեշտանին, մի ողորմելի դա-
լալի որդի, որ օրէնքի առաջ էլ նւաստացած է. նա ձերդ պայ-
ծառափայլութեան՝ օրիորդի առաջ ներկայեացրել է, որպէս մի
ձրիակերի, մի պարապ-սարապ ման եկողի և իհարկէ, օրիօրդն
էլ ազդելով այդ խօսքերից՝ անկասկած ընկել է թիւրիմացութիւն-
ներէ մէջ... Օ՛հ, ես նորա գլուխը կ'փետրէի... (Բռնեցֆով սեղանին
խփելով):

ԴԱԻԻԹ.—(Յուզւած) Եւ դուք լսեցիք այդ բոլորը:

Ձ Ա Ք.—Այո, այո, իմ սեպհական ականջներովս և այնպէս
բարկութիւնս եկաւ, որ արինս քիչ էր մնում գլուխս խփել:

ԴԱԻԻԹ.—Ինչ յանդգնութիւն:

Ձ Ա Ք.—Այտեղ պատի խնդիր է, որ ամեն մի պատւասէր
մարդ՝ պարտ է պաշտպանել, մանաւանդ ձեզ պիտի ասպետական
մարդիկ:

ԴԱԻԻԹ.—Ես նորան դժողքի բաժին կ'դարձնեմ:

Ձ Ա Ք.—Իշխաւոր ցաւը այն է, որ օրիորդի ներկայութեամբ
է անում:

ԴԱԻԻԹ.—Ոհ, Յուզայի գաւակ:

Ձ Ա Ք.—Հէնց այդ կատաղացրեց ինձ:

ԴԱԻԻԹ.—Ողորմելի մեշտանին:

Ձ Ա Ք.—Եւ այդպիսի ստոր միջոցներով ուզում է գողանալ
նորա սիրտը և տէր դառնալ հարիւր հազարներին և վերջը պար-
ծենայ, որ իշխան Դաւիթ Փերուզեանին դուրս քշեց ասպարէզից
և ինքը յաղթութիւնը տարաւ:

ԴԱԻԻԹ.—(Յուզւած) Նա ինձանից յաղթութիւնը չի կարող
տանել, նա չունի առաւելութիւններ, որ օր. Գոհարիկը նորան
վերադասի ինձանից: Ես իշխան եմ, ես ազնւատոհմ եմ և իմ հան-
գուցեալ հայրս և թէ բոլոր բարեկամներս ասպետներ են և այս
ամենը պէտք է օր. Գոհարիկը գնհատի, չէ որ նա խելք ունի, և
զիտէ լաւ վատից զանազանել, այնպէս չէ:

Ձ Ա Ք.—Իհարկէ, միայն ձեր ասպետութիւնից է կախած, որ
Ռուբէն Գեորգեանին ասպարէզից հեռացնել և օրիորդի սրտին տէր
դառնալ:

ԴԱԻԻԹ.—Նա չի կարող ինձ մրցակից լինել, թող նա լաւ
իմանայ իմ հետ գործ ունի:

Ձ Ա Ք.—Ամօթ կ'լինէր իշխան, եթէ այդպիսի մի բախտա-
խնդիր մարդ ձեզ մրցակից ունենար, այստեղ պատի խնդիր է ձե-
րդ պայծառափայլութիւն:

ԴԱԻԻԹ.—(Բարկացած) Ես նորան կտոր-կտոր կանեմ սրովս,
նա ո՛վ է, որ համարձակում է իշխան Փերուզեանից տան պատիւը
շոշափի: Երդում եմ պ. Չաքար, որ ես ոչ մի միջոցի առաջ չեմ
կանգնել, եթէ մինչև անգամ կեանքս վտանգւի:

Ձ Ա Ք.—Ես չեմ կասկածում ձեր խելքի ու քաջութեան վրայ:

ԴԱԻԻԹ.—Լաւ, երեւի կ'տեսնենք: Առ այժմս ցտեսութիւն,
կ'տեսնէք դուք ինչ օյին եմ հանելու նորա գլուխը:
(Գնում է):

Ձ Ա Ք.—(Իշխան ժպիտով գնում է):

§ Ե Ս. II

(Մտնում են իշխան Դաւիթը ու Գոհարիկը:)

ԴԱԻԻԹ.—Մեր կեանքի նպատակը՝ բնութեան բարիքներից
օգտուելն է սիրիւր ու սիրելի, խունկ ծխիւր քո իղէալիդ առաջ ու
որբան սիրես այնքան աւելի սիրելի ու պաշտելի կ'դառնայ:

Գ Ո Հ.—Ինչ կասկած, ցանկալի է, որ եթէ մէկին սիրում էք
և սիրէք դուք, բայց եթէ դուք սիրում էք, իսկ նա ձեզ չի սիրում,
կարող էք ձեզ երջանիկ համարել:

ԴԱԻԻԹ.—Անկասկած, ոչ...

Գ Ո Հ.—Ուրեմն ինչ պիտի անէիք, ուժով չէիք կարող ստի-
պել, որ նա էլ ձեզ սիրի:

ԴԱԻԻԹ.—Դա վիճելի հարց է, ես չէի կարող տանել, ես կ'սո-
կէի այն սիրտը նորա միջից, որ ոչ ոքին չ'պատկաներ. երդում
եմ, եթէ մէկը ուզենար փակել իմ առաջս, ես կ'փշրէի ամեն ար-
գելք ու կ'հասնեմ իմ իղէալիս: Ես սպասում եմ քո վճռին այն-
պէս՝ ինչպէս եթէ կախաղանի դատապարտւած լինէի:

Գ Ո Հ.—Իշխան, դուք ուզում էք լսել իմ վճիռս:

ԴԱԻԻԹ.—Այո, ես ուզում եմ լսել:

Գ Ո Հ.—Իշխան, ես չեմ կարող ձեր սրտին թարգման լինել,
եւ սիրում եմ մէկին և ամբողջ էսութեամբ կապւած եմ նորա հետ,
իմ բախտս, երջանկութիւնս, նա է և մի ուրիշը՝ չի կարող լինել:

ԴԱԻԻԹ.—Ծանր դատավճիռ, մահանից աւելի ծանր:

Գ Ո Հ.—Իշխան, աշխարհս մեծ է և լայն, գնացէք, փրկարե-
ցէք և կգտնէք անշուշտ ձեր ուղածը:

ԴԱԻԻԹ.—Ոչ, ինձ մի ասէք, որ ես գնամ մի ուրիշին փնտրեմ, եթէ դուք չէք լինի, ուրիշը չի կարող այս խոցւած սրտումս տեղ բռնիլ, մի սիրտ, որ միայն քեզ է ուզում և քեզ է կարօտում:

Գ Ո Շ.—Ոչ, ես ձեզ ասացի, որ սիրտս կապւած է նորահետ, որից բաժանուել՝ կեանքի ու մահու խնդիր է:

ԴԱԻԻԹ.—(Չոքելով առաջ) Ուզում ես առ այս դաշոյնս սպանիլ ինձ, միայն թէ իմա լինես:

Գ Ո Շ.—Վերկացէք, իշխան (ֆադցորքեաւք) աղատութիւն միք տալ ձեր կրքերին, նա կարող է կուրացնել ամենախելօքների նանգամ: Այն, ինչ որ անհնարին է, չի կարելի հնարաւոր դարձնել:

ԴԱԻԻԹ.—Անհնարին ոչինչ չ'կայ կեանքում:

Գ Ո Շ.—Ոչ, կա ես աւելի շուտով կզրկեմ կեանքից՝ բան նորանից:

ԴԱԻԻԹ.—Սուտ է, ամեն ինչ ունայնութիւն է սեպհականութիւն չ'կայ այս աշխարհումս:

Գ Ո Շ.—Ոչ, նա ունայնութիւն չէ ինձ համար, մի ժամ, մի րոպէ յաւիտենականութիւն է նորահետ իմ կեանքս:

ԴԱԻԻԹ.—Ես չեմ կարող, դու էլ կ'մեռնես, ես էլ:

Գ Ո Շ.—Ես չեմ վախում մահից, նա սովորական է:

ԴԱԻԻԹ.—(Չեղփից բռնելով) Ես չեմ կարող, սիրում եմ քեզ:

Գ Ո Շ.—(Խիստ) իշխան, դա բռնութիւն է, ամօթ է ձեզ,

(Չեղփեր ազատելով փախչում է:)

ԴԱԻԻԹ.—Ուր'ես թռչում օսկէ աղանի, գալիս եմ հետևիցդ:

Տ Ե Ս. II

(Նոյն եւ Ռուբեն:)

ԴԱԻԻԹ.—(Նկատելով) Էհ, սպասիր, պարոն:

ՌՈՒԲԵՆ.—Խնդրեմ, մի փոքր քաղաքաւարի եղէք:

ԴԱԻԻԹ.—Ձեզնից կուգէի քաղաքաւարութիւն սովորել:

ՌՈՒԲԵՆ.—Առանց աւելորդաբանութիւնների, ինչ էք կամենում,

եթէ ոչ...

ԴԱԻԻԹ.—Եթէ ոչ, Սաքոյի տղայ, ինչ... հա, հա...

ՌՈՒԲԵՆ.—Այո ազնիւ Սաքոյի որդին եմ և ոչ թէ պատառաբայծ իշխանի որդի:

ԴԱԻԻԹ.—Սանձեցէք ձեր լեզուն, մեշտանին... եթէ ոչ...

ՌՈՒԲԵՆ.—Եթէ ոչ... (խիստ) ինչ կարող էք անել:

ԴԱԻԻԹ.—Ես ձեր լեզուն կ'սանձեմ: (Գաշոյնը վերկացնելով):

ՌՈՒԲԵՆ.—(Հանելով աստիճանակը) Մի քայլ առաջ և զնդակը

կ'փշոյի ձեր ճակատը:

ԴԱԻԻԹ.—(Հետ-հետ խաշելով) Ես ձեզ ցոյց կ'տամ:

ՌՈՒԲԵՆ.—(Ծիծաղելով) Հա, հա, հա... Ձերդ գերազանցութիւն արդէն ցոյց տուիք, հա, հա, հա...

ԴԱԻԻԹ.—Շատ լաւ:

ՌՈՒԲԵՆ.—Հա, հա, հա, (յուրջ) իշխան, գնացէք վախացրէք ձեր տանու կատուններին ու հաւերին և ոչ Ռուբեն Գեորգեանին:

ԴԱԻԻԹ.—Լաւ, կ'տեսնես:

ՌՈՒԲԵՆ.—Հա, հա, հա, վախկոտ նապաստակ:

ԴԱԻԻԹ.—Բաւական է ծիծաղէք, ես ձեզ... (յարձակելով):

(Ռուբենը բռնելով նորա կոկորդից շարժում է գետնին):

Ես ձեզ (կասաղած) շան պէս կսատկացնեմ:

Տ Ե Ս. IV

(Նոյն եւ պարսիզպան)

ՊԱՐՏԻԶ.—(Մտնում է) Աղղաներ, այդ ինչ էք անում, ուզում էք այս տան մէջ արին թափել: (Բաժանելով):

ՌՈՒԲԵՆ.—Թող Գրիգոր:

ՊԱՐՏԻԶ.—Խնդրեմ պ. Ռուբեն՝ թէ օրիորդի խաթր ունէք:

ԴԱԻԻԹ.—Դու տես'ար, որ այս աւաղակը ուզում էր ինձ սպանել:

ՊԱՐՏԻԶ.—Ես, ոչինչ չեմ տեսել:

ԴԱԻԻԹ.—Սուտ մի խօսիր:

ՊԱՐՏԻԶ.—Աստուած մի արասցէ, հոգի ունիմ տալու:

ՌՈՒԲԵՆ.—Երեւում է, որ նորին գերազանցութիւնը կլաուզնի մեղադրանքներ է ուզում հնարել, բայց այս քեզ չի յաջողիլ:

ԴԱԻԻԹ.—(Սպառնալով) Այդ քեզ չի մնալ: (Գնում է)

ՌՈՒԲԵՆ.—Գնա, հեռացիր, քանի զլուխդ ուսերիդ վերայ է: Գրիգոր, ես գնում եմ եթէ օրիորդը գայ կ'ասես, որ շուտով գալու եմ, բայց բան չ'ասես, խնդրում եմ:

ՊԱՐՏԻԶ.—Ուղիղ ասես, չեմ կարող ծածկել:

ՌՈՒԲԵՆ.—Ես ինքս կ'պատմեմ: (Գնում է):

ՊԱՐՏԻԶ.—Լաւ:

Տ Ե Ս. V

(Պարսիզպան, ապա Դոհարիկ)

ՊԱՐՏԻԶ.—Մի աղջկայ համար՝ քիչ էր մնում արինահնդութիւն պատահէր, մէկը սիրում է՝ սիրոյ համար է անում, իսկ միւսը

փող չ'ունի, ուզում է աղջկան օժիտի տեղ տանի ու ամուսնանայ փողի հետ... մախլաս, որ չէի հասել արին պէտք է թափւէր... մախլաս:

Գ Ո Ն. — (Մտնում է) Գրիգոր, ո՛չ որ հարցնող չեղաւ:

ՊԱՐՏԻՁ. — (Կնկրւարով) Ինչպէս չէ...

Գ Ո Ն. — Յետոյ:

ՊԱՐՏԻՁ. — (Կնկրւարով) Աղջիկ պարոն...

Գ Ո Ն. — Հա՛, ինչ կա, ինչ ես լեզուդ ծամում, ինչ կայ:

ՊԱՐՏԻՁ. — Ոչինչ, պարոն Ռուբէն Գէորգեան:

Գ Ո Ն. — Ի՛նչ, ասա՛, առանց քաշելու:

ՊԱՐՏԻՁ. — Լեզուս բերանումս չի պտտւում:

Գ Ո Ն. — Ինչ է պատահել Գրիգոր, ասա՛, տեսնեմ:

ՊԱՐՏԻՁ. — Պատահել է՝ պատահելու պէս:

Գ Ո Ն. — Ինչէ պատահել:

ՊԱՐՏԻՁ. — Ինքը պ. Ռուբէնը կ'զայ կ'պատմի, ես դժւարանում եմ:

Գ Ո Ն. — Երբ կծիկի ծայրը բացեցիր պէտք է հետ առաս, ասա՛ տեսնեմ ինչ է պատահել:

ՊԱՐՏԻՁ. — Եթէ մի կէս ժամ առաջ այստեղ լինէիր և տեսնէիր ինչպէս պ. Ռուբէնը և իշխան Դաւիթը իրար քիչ էր մնում սպանէին:

Գ Ո Ն. — (Վախեցած) Ինչէս ասում...

ՊԱՐՏԻՁ. — Եթէ ես չ'լինէի, օ՛հ, մեծ արիւնհեղութիւն պէտք է պատահեր:

Գ Ո Ն. — Ախ Աստուած իմ:

ՊԱՐՏԻՁ. — Պ. Ռուբէնը քիչ էր մնում խեղդեր իշխանին, հագիւ ազատեցի ձեռքից:

Գ Ո Ն. — Ինչ բանի համար:

ՊԱՐՏԻՁ. — 2՝գիտեմ:

Գ Ո Ն. — Յետոյ:

ՊԱՐՏԻՁ. — Իշխանը փախաւ, իսկ պ. Ռուբէնը ասաւ, որ շուտով գալու է: (Գնում է)

Գ Ո Ն. — Ինչ է նշանակում այս, արդեօք սա մի դաւադրութիւն չէ Ռուբէնի կեանքի դէմ, ուզում են դաւադրութեամբ հասնել իրանց նպատակներին...

Յ Ե Ս. VI

(Նոյնի՛ք եւ Ռուբէն)

Գ Ո Ն. — (Ռուբէն) Ռուբէն, սա ինչեմ լսում, սա ինչ սոսկալի բան է պատահել:

ՌՈՒԲԷՆ. — Անցել է, մտածել աւելորդ է անգամ դրա մասին:

Գ Ո Ն. — Ինչպէս անցել է, և դու, ոչինչ ես համարում այդ բանը:

ՌՈՒԲԷՆ. — Ոչինչ, նա ինձ անպատեհ, ես բաւարարութիւն պահանջեցի, նա սուրը մերկացրեց իսկ ես ատրճանակս հանեցի, նա փախուստ տաւ, վերջը ձեռքով ոյժերս փորձեցինք, ես նորան շարունակ ինչպէս մի երեսայ, եթէ չ'խղճայի որպէս երիտասարդի, ես նորան կ'խեղդէի, միայն Գրիգորը ազատեց նորան իմ ձեռքից:

Գ Ո Ն. — Վտանգաւոր մարդիկ են, ով գիտէ՝ ինչէր են մտածում:

ՌՈՒԲԷՆ. — Ինչ վտանգ կարող են ինձ սպառնալ, այն սուրը որ կախած ունի նա զարթի համար է և ոչ անձնապաշտպանութեան ու պատուի համար:

Գ Ո Ն. — Ախ, ինձ վրդովեցնում է այս ամենը:

ՌՈՒԲԷՆ. — Միայն խնդրում եմ մի վրդով իր:

Գ Ո Ն. — Ինչպէս չ'վրդովել, երբ հարազատ մայրս՝ ինձ իմ փողովս ուզում է ծախել, նա դաւադրում է ինձ: Նա ինձ ուզում է կործանել: Նա ուզում է իր սնափարութեան ինձ զոհ բերել:

ՌՈՒԲԷՆ. — Ոչ, Գոհարիկ, ես կարծում եմ այստեղ մեղաւորը մայրդ չէ, այլ հօրեղբայրդ:

Գ Ո Ն. — Ո՛հ, ես ատում եմ այդ նզոված ոստիկանին, ես աչքով աչք չ'ունեմ նրան տեսնելու, նա պատրաստ է արինս խմելու: Չնորհիւ իշխան Սաֆիրեանցի միջամտութեան նա, այն բթամիտ ոստիկանապետը արժանացել է Վլադիմիրի: Իհարկէ, շնորհակալութեան տեղ ուզում է մի թանկագին ընծայ նւէր բերել և այդ ընծան ես պետք է լինիմ:

ՌՈՒԲԷՆ. — Ողորմելի արարած, արքայի ստրուկներ, ինչու համար են այդպիսի մարդիկ ապրում:

Գ Ո Ն. — 2՝գիտեմ ինչ են ուզում ինձանից, բաւական չէ ինչքան արինս պղտորեցին, այժմս էլ դաւադրութիւն են սարքում:

ՌՈՒԲԷՆ. — Մի վրդովիր ազաւում եմ, ես չեմ վախում զրանց դաւադրութիւնից:

Գ Ո Ն. — Ախ, Աստուած իմ:

ՌՈՒԲԷՆ. — Ասա՛, խնդրում եմ ինչ սրտով ես կարող եմ գնալ

սովորել, երբ դու անպաշտպան ամեն կողմից պիտի ենթարկես նրանց հալածանքի:

Գ Ո Ն.—(Սքախուեռով) Ոչ, գնա, գեռ իմ մէջս այնքան ոյժ եմ զգում, որ նրանք չեն կարող իմ հոգիս ընկճել: Դու վաղանից պատրաստութիւն տես ճանապարհ ընկնելու: Ահա, այս 2000 ր. չէկը, գուցէ ես մեռնեմ, միայն թէ դու չգրկես քո ուսումից:

ՌՌԻՖԷՆ.—Դու ինձ երկիւղ ես ներշնչում քո նախազգացում-նեցով: Ոչ, ես չեմ հեռանալ քեզանից, ես քեզ չեմ թողնիլ այդ ծանր խոհերի մէջ:

Գ Ո Ն.—Մի վախի՛ր, ես ամեն տխրութիւն կ'սեղդեմ իմ մէջս ու երջանիկ օրերի գաղափարով պիտի տրամադրեմ ինձ:

Մենք կ'տեսնենք ամենայն օր ու կ'խօսենք իրար հետ մեր նա-մակներով:

ՌՌԻՖԷՆ.—Միայն այդ սփոփանքն է մնում ինձ:

Գ Ո Ն.—Վաղը ժամի 11-ին կլինեմ փառաց տաճարի առաջ:

ՌՌԻՖԷՆ.—Ուրեմն մինչև վաղը: (Համբուրելով ձեռքը) ցտեսու-թիւն:

Տ Ե Ս. VII

(Եղիսաբէթ եւ Զաֆար խօսաւորով մտնում են)

Ջ Ա Ք.—Լաւ է, որ անարին է վերջացել այդ դէպքը, օհ, եթէ մի սպանութիւն պատահէր՝ ինչ կլինէր մեր դրութիւնը:

Ե Ղ Ի.—Ես քեզ ասում եմ, որ իր հօր աւագակ որդին է:

Ջ Ա Ք.—Ապա, ես էլ այդ եմ լաց լինում, միթէ կարելի է այդ պիտի աւագակների հետ գործ ունենալ: Տեսնում ես նրա յանդգ-նութեան, ուրիշի տունը ուզում է արինով շաղաղել: Դրան հար-կաւոր է դատի ենթարկել ու Սիբիրի խորքերը բշել որ նորա ոսկոր-ները այնտեղ փրթեն:

Ե Ղ Ի.—Գոնէ շուտով գնա, կորչի այստեղից, ախ, նորա ոտը կոտրւեք, որ այս շէմքից տուն ներս չ'գնեն:

Ջ Ա Ք.—Տայ Աստուած. իմացիր երբ է կորչում, ես վաղը գալու եմ: Սիրող լաւ պահիր: (Գնում է):

Ե Ղ Ի.—Այս դրութեան մէջ կարող եմ սիրտս հանգիստ պա-հել:

Տ Ե Ս. VIII

(Եղիսաբէթ եւ Դոհարիկ)

Ե Ղ Ի.—Իմացար ինչ սոսկալի դէպք է պատահել մեր տանը,

ահա, քո ընտրածդ: (Բարկացած)

Գ Ո Ն.—Իմ ընտրածս յանցանք չունի, այլ քո ընտրածը:

Ե Ղ Ի.—Սուտ ես խօսում, աւագակ Սաքոյի տղան է յան-ցաւոր:

Գ Ո Ն.—Ոչ, նորին պայծառափայլութիւնը է գոռոզացած իր տիտղոսով՝ արհամարում է պ. Ռուբէն Գէորգեանին, որը պահանջում է բաւարարութիւն, իսկ նա արհամարում է ու մերկացնում է իր սուրբ: Պ. Գէորգեանը տեսնելով վտանգը, հանում է իր ատրճա-նակը, որից վախեցած նորին պայծառափայլութիւնը փախուստ է տալիս նապաստակի պէս, ահա, ճշմարտութիւնը: Եթէ չես հաւա-տում, հարցրու պարտիզպանին:

Ե Ղ Ի.—Խնդրում եմ, բիշ ծիծաղես, ամօթ է վերջապէս՝, նո-րին պայծառափայլութիւն... այո, նա նորին պայծառափայլու-թիւն է իսկ Սաքոյի տղան նորին մեղչանութիւն:

Գ Ո Ն.—Մենք ես մեղչանիներ ենք:

Ե Ղ Ի.—(Վիրաւորւած) ինչպէս:

Գ Ո Ն.—Այո, ինչ ես զարմանում, իհարկէ մեղչանիներ ենք, նորին պայծառափայլութիւն չենք, թէև ուզում ես որ լինենք, որ փողով գնես մեծ իշխանուհի կոչումը:

Ե Ղ Ի.—Չէիք կամենայ, որ իշխանուհի լինէիր հա...

Գ Ո Ն.—Ես հրաժարում եմ մարդկային այդ կեղծ զարթերից:

Ե Ղ Ի.—Իհարկէ կ'հրաժարես... հ'ը, հ'ը, հ'ը... նրանց մեծ պատարժան անունը ես ուզում կրել: (Բարկացած) Եթէ նա համար-ձակւել է այս շէմքից ոտքը ներս գնելու, կ'հրամայեմ ծառաներին, որ վզակոթից բռնած մինչև դուռը վզակոթին տալով դուրս հա-նեն:

Գ Ո Ն.—Նա ոչ այստեղ մնում է և ոչ էլ գայ, իսկ եթէ գայ էլ, այն ժամանակ հրամայիր ծառաներին, որ ինձ ևս նոյն ձևով հեռացնեն:

Ե Ղ Ի.—Ուրեմն, պարզ է, ուզում ես նորան գնալ:

Գ Ո Ն.—Եթէ գնացի, այո, միայն նորան:

Ե Ղ Ի.—Այն ժամանակ նզովի քո ծնունդը, նզովի այն օրը, որ ես քեզ աշխարհ բերի: Սև թագ գնես զլիսիգ և չ'արժանա-նաս մայր լինելու: (Հեկեկալով ընկնում է արողի վրայ) վայ մեռ-նում եմ... ջուր... ջուր...

Գ Ո Ն.—(Զանգը տալով) Զուտ ջուր, (աղախնիկ) ջուր ասում եմ քեզ: (Բերում է աղախնիկ) մայրիկ, մայրիկ, աղաչում եմ, խմիր փոքր ինչ: (Խմում է):

Ե Ղ Ի.—Հեռու ինձանից, ես քո մայրդ չեմ... (Արտաւերայ):
 Գ Ո Ն.—Մայրիկ... Ա՛խ, Աստուած իմ:
 Ե Ղ Ի.—Եթէ հասկանում ես, որ ես քո մայրդ եմ, իմ վերջին
 վճիռս է, կամ ես, կամ Ռուբէն Գէորգեան: Լաւ մտածիր այժմս:
 (Վերկենալով, աղախանիմ) Նունէ, բռնիր ձեռքիցս: (Գնում են):

§ Ե Ս. IX

(Գոհարիկ մեկակ մնում է շարած)

Գ Ո Ն.—Որքան է աւելի գերադասելի, մօր սէրը, թէ ամուսնու,
 որը ընդունել և որը մերժել: Սա մայր է, որ բնական օրէնքի
 միաւորութեան հիման վերայ ինձ գոյութիւն են տուել, սա է այն
 խորհուրդաւոր գաղտնիքը... Նա կերակրել է ինձ, նա խնամել է
 ինձ և այդ իր սրբազան պարտքն էր. նա ինձ մեծացրել է և հաս-
 ցրել որոշ գիտակցութեան, այժմս գիտակցելով կեանքը, ես ինքս
 եմ որոշում ու անօրինում իմ կեանքիս ուղին ու նոր կեանք ստեղծ-
 ում՝ անկախ իմ ծնողներից: Ես եմ իմ սրտիս և զգացմունքներիս
 տէրը, ես եմ ընտրում իմ կեանքիս լծակիցը՝ նոր ընտանիք կազ-
 մելու: Այստեղ նստմանում է մօր սէրը և ուժեղանում է ամուսնու
 սէրը, ոչ ոք չի կարող արդեւ լինել և չի կարող բրորդ անձնաւորու-
 թիւնը մտնել: (Տխուր մտնում է):

§ Ե Ս. X

(Նոյնի եւ Արտաւերայ)

Ա Ր Ո Ւ Ս.—(Մօտենալով) Գոհարիկ...
 Գ Ո Ն.—(Սրտախեղ, ուրախ) Արուսեակ, որքան ուրախ եմ,
 կեանքի ծանր րօպէին ընկերն է սփոփանք միայն: Արի գրկեմ քեզ:
 Ա Ր Ո Ւ Ս.—Ինչ է պատահել:
 Գ Ո Ն.—2 է որ իմ կեանքիս ծանր րօպէներում դու ես եղել
 իմ խորհուրդակիցս:
 Ա Ր Ո Ւ Ս.—Անկեղծօրէն սիրելով քեզ, ես ոչինչ չեմ ծածկել
 քեզանից և նոյնպէս դու ինձանից:
 Գ Ո Ն.—Եւ միշտ էլ մենք կ'մնանք անկեղծ ընկերներ:
 Ա Ր Ո Ւ Ս.—Քայց չ'առացիր՝ ինչ է քո տխրութեան պատ-
 ճառը: Իմացայ, որ Ռուբէնը վաղը գնում է:
 Գ Ո Ն.—Այո, գնում է:
 Ա Ր Ո Ւ Ս.—Իսկ մայրդ ինչ է ասում:
 Գ Ո Ն.—Մայրս այնպիսի նզովք կարգաց, որ ականջներդ

կ'փակէիր. և ուշիմատում դրեց. կամ ես՝ կամ Ռուբէնը:

Ա Ր Ո Ւ Ս.—Դա արդէն քո կամքի բռնաբարութիւն է, դա
 պատիւ չէ մօրդ համար, նա պէտք է իմանայ, որ մի տղէտի հետ
 դօրծ չունի, որ քո պատուարժանութիւնը ոտքի տակ է տալիս:

Գ Ո Ն.—Մայրս այդ չի ուզում հասկանալ, նա պահանջում է
 որ նրա կամքը կատարել, հաւատացնում եմ քեզ մայրս ինձ խելա-
 զարութեան կ'հասցնի:

Ա Ր Ո Ւ Ս.—Քաջութիւն ունեցիր սիրելիս, մաքառելու տղի-
 տութեան դէմ: Իրաւ է տղիտութիւնն է համառում բայց վերջ
 ընկճում է և մայրդ պիտի խոնարհի քո արդար պահանջների
 առաջ: Եւ միթէ չ'գիտէ մայրդ, որ իշխան Դաւիթը ոչ այլ ինչ է՝
 եթէ ոչ մի շրջմուլիկ, մի ձրիակեր և մայրդ...

Գ Ո Ն.—Մայրս, այո, մայրս նրանց վերաբերմամբ կոյր է իրան
 ձեւացնում և այդպիսով ինձ համար զօրախտութեան դուռն է բա-
 ցում: (Նշխարեքը երեւում է ու ծածկում):

Ա Ր Ո Ւ Ս.—Ձգուշացիր և կամքիդ տէրը եղիր, յիշում ես իմ
 գլխիս եկած զօրախտութիւնները, եթէ իմ մէջս այդքան բարոյա-
 կան ոյժ չ'լինէր, ես այսօր կողոպտած կըլինէի թէ իմ օժիտից և
 թէ իմ պատից, ուստի, զգուշացիր, նրանք քաղցած գայլեր են,
 քեզ պատառ-պատառ կանին և դատարկ կ'նստացնեն ձեր կարո-
 ղութիւնից:

XI

(Նոյնի եւ Նշխարեք)

Ե Ղ Ի.—(Ներս գալով անբաւական) Ջնորհակալ եմ օրիորդ
 Արուսեակ ձեզանից, լաւ խրատներ էք տալիս ձեր սիրած ընկե-
 րուհուն, լաւ ընկերուհի էք, կեցցէք... հը, հը...

Ա Ր Ո Ւ Ս.—Գուցէ ձեզ հաճելի չէ, որ ձեր սրտից չեմ խօսում,
 քայց որ ասածս ճշմարտութիւն է, ես կարող եմ պնդել ասածս:

Ե Ղ Ի.—Անկեղծ, որ հաճելի չէ, բանի որ դուք ձեր օտա-
 րտի մտքերով ու խորհուրդներով մոլորեցնում էք և լարում իմ
 դէմ, թոյն էք խառնում նորա հոգեկան ապրումների մէջ, խորսա-
 կում էք նորա բախտը և դուք անկեղծ ընկերուհի էք անւանում հա:

Ա Ր Ո Ւ Ս.—Ներեցէք տիկին...

Ե Ղ Ի.—Խնդրեմ, ձեր գաղափարները ձեզ համար պահեցէք
 և խորհուրդ եմ տալիս չ'խառնելու ուրիշի կենսական գործերում:

Գ Ո Ն.—Որպէս ընկերուհիս՝ ես կարօտ եմ նորա խորհուրդ-
 ներին:

Ե Ղ Ի.— Ոչ որ իրաւունք չունի իմ տանս կարքադրութիւններ անելու, ուստի, եթէ պնդէք ձեր ասածները, այն ժամանակ խընդրեմ թողնէք մեր տունը:

Գ Ո Յ.— Մայրի՛կ...

Ե Ղ Ի.— Այդ քո գործը չ'է:

ԱՐՈՒՍ.— Ես չեմ կարող ծածկելու իմ գայլոյթս, դուք Գոհա-րիկի համար մի անգուղ էք բացում ու ուզում էք խորտակել նորա կեանքը:

Ե Ղ Ի.— (Բարկացած) լեզուն ձեզ քաշեցէք և խնդրեմ հեռա-նաք այստեղից:

ԱՐՈՒՍ.— Ես գնում եմ, բայց իմացէք վերջ ապագայում պէտք է խիստ տուժէք: Ցտեսութիւն սիրելի Գոհարիկ (Համբուրում է)

Գ Ո Յ.— (Նեղացած) Ինչես կամենում ինձանից մայրիկ, կա-մենում ես իմ դժբախտութիւնս, կամենում ես իմ մահս... ոչ, քանի գլուխս ուսերիս վերայ է ես չեմ ընկնիլ քո իշխանների ձեռքը:

Ե Ղ Ի.— Ես էլ չեմ թոյլ տայ որ ընկնես Սաքոյի ընտանիքը:

Գ Ո Յ.— Այդ իմ գործս է:

Ե Ղ Ի.— Եթէ քո գործն է՝ այն ժամանակ կ'տեսնենք, թող ես Նդիսարէթս չ'լինեմ, եթէ թոյլ տամ նրանց ոտը այստեղ մտնե-լու, եթէ դու էլ կ'երթաս, գնա՛, նրանց յետևից:

Գ Ո Յ.— Ես չեմ թոյլ տայ քեզ, որ դու կուրօրէն խորտակես իմ կեանքս, ես աւելի կ'գերազանեմ իմ հորս տանիցս զրկւելու, քան խայտառակութիւնների մէջ ընկնելու և քանդելու իմ հօրս տունը: Մնաս բարև:

Ե Ղ Ի.— Վայ գլխիս: (Խփելով գլխին ընկնում է արողին)

Վ Ե Ր Ջ.

Երրորդ արարւածի:

ՉՈՐՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ասիական ճաշակով զարգարւած սենեակ, աջ ու ձախ լուսամուտ-ներ: Աջ ու ձախ դռներ ու միջին դուռ: Բեմի խորքում դուռ գու-նաւոր, ապակիներով, որը բացւում է դէպի պարտէզը:

Տ Ե Ս. I

(Նդիսարէթ եւ Զաֆար)

Ե Ղ Ի.— Կամաց... մի քանի գիշեր է, որ բուն չի եղել, կար-ծես թէ քնած լինի:

Ջ Ա Ք.— Այս բոլոր անց ու դարձը նորա վերայ ազդել է երեւի:

Ե Ղ Ի.— Սաստիկ տխուր է, օրերով իր սենեակից չի դուրս գալիս, մինչև անգամ կէս ժամով ուսումնարան գնում է ու խփոյն յետ դառնում: Որքան աշխատում եմ, որ նրա մասին չ'մտածի բայց և այնպէս՝ ամբողջ օրը նամակագրութեամբ է զբաղւած:

Ջ Ա Ք.— Նամակներ շատ ես ձեռք ձգել:

Ե Ղ Ի.— Համարեա 30 նամակ:

Ջ Ա Ք.— Որտեղ են այդ նամակները:

Ե Ղ Ի.— Պահած են ապահով տեղ:

Ջ Ա Ք.— Հետաքրքիր է ինչեր է գրում 30 նամակներում, որ տեղից է այդքան նիւթ գտնում... Սիրահարներին նիւթ չի պակասում: Բեր, տեսնեմ: (Կարդում է): Լսի՛ր, Նդիսարէթ: «Ով իմ հոգէհատոր Գոհարիկ! Երկաթուղին, քեզ խլելով իմ աչքի հորիզոնից, կարծես սև ամպերը ծածկեցին արևի շողերը, մոայլ է սիրտս հրաժեշտի ծանր տպաւորութիւնից ու քո արցունքներդ»... և այլն:

Ե Ղ Ի.— Ուրեմն, գնացել է ճանապարհ ձգելու:

Ջ Ա Ք.— (Կարդում է մի ուրիշ նամակ) «Վերջապէս հասայ Բերլին, մի քանի օրից կերթամ Յիւրիխ, հասնելու պէս նամակ կ'գրեմ: Սա էլ մի ուրիշ նամակ: Ես չեմ հասկանում քո լռութեան պատճառը, մի գուցէ հիւանդ ես, կամ մի պատճառ կայ քո լռու-թեան... » Այս նամակները, Նդիսարէթ, շատ կարենոր են մեզ: Ամեն մի նամակ վառող նիւթ է սիրող սրտերի, մենք պէտք է հանգցնենք այդ կրակը, իսկ երբ չ'կայ այդ նիւթը՝ սէրը ինքնատիւն-բան կ'հանգչի:

Ե Ղ Ի.— Իսկ եթէ բացւեց գաղտնիքը:

Ջ Ա Ք.— Մի վախի՛ր, այնպէս խճրճեմ կրծիկի ծայրերը, որ սատանան ինքը գլուխը կորցնի: Ես քեզ ասեմ, որ, ինչքան սէրը

հրգօր է երկու սրտերը իրար հետ կապելու, այնքան էլ հեշտ է այդ կապը քանդելու. բաւական է, որ դաւաճանութեան մի կտակած մտաւ սրտերի մէջ, իսկ կասկածը մի տեսակ ցեց է, որը ուտում է սիրոյ սաղմը, բայց հարկաւոր է մեծ զգշութիւն քանակցել:

Ե Ղ Ի. — Այնպիսի զգուշութիւն, որ ծով ընկած քարի պէս անյայտ մնայ:

Ձ Ա Ք. — Այո, այո: Մի քանի նամակներ ես կ'վերցնեմ, իսկ մնացեալները դու պահիր:

Ե Ղ Ի. — Ոչ, բոլորն էլ դու պահիր, ես վախենում եմ, նախ չար սատանին:

Ձ Ա Ք. — Հատ լաւ:

Ե Ղ Ի. — Որքան խիստ լինի գաղտնիքը պահած, բայց միշտ էլ սատանան հսկում է, այդ է պատճառը, որ գաղտնիքը չի ծածկում:

Ձ Ա Ք. — Խելացի ես դատում: (Գնում է):

Տ Ե Ս. II

(Գոհարիկ մենակ)

Գ Ո Հ. — (Նւագում է դաշնամուրի վերայ ու ճիւղը երգում):
Եկար Սոֆեա:

Ա Ղ Ա Խ. — Այո, աղջիկ պարոն:

Գ Ո Հ. — Նամակ չ'կայ:

Ա Ղ Ա Խ. — Ոչ, օրիորդ:

Գ Ո Հ. — Ինչ կարող է պատահած լինի, նամակը այսքան ուշանայ: Ինչու չ'անցար ձուշանենց տուն:

Ա Ղ Ա Խ. — Գնացի:

Գ Ո Հ. — Տեսո՞յ:

Ա Ղ Ա Խ. — Նրանց աչքը նոյնպէս նամակի ճանպէն է սպասում:

Գ Ո Հ. — Ջարմանալի բան, ոչինչ չեմ հասկանում: (Մի փոքր յորհրդակցելով):

Ա Ղ Ա Խ. — Սուրճ կ'ցանկանք օրիորդ:

Գ Ո Հ. — Երանի քեզ Սոֆեա, հէնց սուրճն է միտս գալիս:

Ա Ղ Ա Խ. — Բա՛, այդպէս կարելի է, որ ոչ ուտում էք և ոչ խմում, չէ՞ որ կարող էք հիւանդանալ:

Գ Ո Հ. — Ես չեմ հասկանում, միթէ այսքան ժամանակ տեղը չ'հասաւ, անկարելի բան է, մի գուցէ՝ հիւանդացի է, մի որեւէ գժբախտ դէպք է պատահել:

Ա Ղ Ա Խ. — Աստուած մի արասցէ:

Գ Ո Հ. — Իսկ եթէ պատահած լինի:

Ա Ղ Ա Խ. — Տխուր բաներ մի մտածէք:

Գ Ո Հ. — Այն ժամանակ կը խելագարւնամ ես:

Ա Ղ Ա Խ. — (Մի կողմ) Խեղճ աղջիկ:

Գ Ո Հ. — Սոֆեա, գնա՛, օր. Արուսեակին իմ կողմից կ'խնդրես, որ անպատճառ գայ:

Ա Ղ Ա Խ. — Այս բոլորիս: (Գնում է):

Տ Ե Ս. III

(Եղիաքէք մտնում է)

Ե Ղ Ի. — Սոֆի, ուր ես շտապում այդպէս:

Ա Ղ Ա Խ. — Գնում եմ օր. Արուսեակին կանչելու:

Ե Ղ Ի. — Օրիորդը՝ սուրճ խմեց:

Ա Ղ Ա Խ. — Չուզեց խմել:

Ե Ղ Ի. — Ինչո՞ւ:

Ա Ղ Ա Խ. — Առաւօտեան՝ ոչ թէյ է խմել և ոչ մի փշրունք հաց կերել:

Ե Ղ Ի. — Գնա՛, Սոֆիկ, լսիր, Գրիգորին կասես, որ գայ, կամ թէ տուր այս հրաւիրատոմսերը բաժանի:

Ա Ղ Ա Խ. — Հրաւէրք ունէք: (Գնում է)

Ե Ղ Ի. — Այո, այո:

Տ Ե Ս. IV

(Նոյնի և Արուսեակ)

ԱՐՈՒՍ. — (Գանգ առնելով) Գոհարիկ, ինչ է պատահել քեզ հետ, դու լաց ես լինում:

Գ Ո Հ. — Արուսեակ... եկար:

ԱՐՈՒՍ. — Միայն քո սիրոյ համար:

Գ Ո Հ. — Որքան ուրախ եմ:

ԱՐՈՒՍ. — Եթէ ոչ, այն անպատուութիւնից յետոյ, ես երբէք այս տան շէմքից ոտս ներս չէի դնիլ:

Գ Ո Հ. — Իրաւունք ունես, եթէ ես՝ նորա որդին՝ զգուշ եմ իմ հայրական տանից, ուր մնաց, դու, օտար ես նորա համար:

ԱՐՈՒՍ. — Մայրդ կուրօրէն ընկել է փառասիրութեան ցանցի մէջ, ինքը բաւական չէ, ուզում է քեզ ևս խճճել այդ ոստանների մէջ: Նա կոպտաբար վանում է նրանց, ովքեր հակառակ են նորա կարծիքներին:

Գ Ո Հ. — Նա պարզապէս ինձ զոհ է ուզում բերել իրան փա-

աասիրութեան:

Ա Ր Ո Ւ Ս. — Նա չի կարող քեզ ոստիկաններով տանել եկեղեցի ու պսակել:

Գ Ո Ն. — Այդ էր մնացել:

Ա Ր Ո Ւ Ս. — Գուհաստատ կացիր քո իրաւունքներդ, իսկ ամեն նորա համառութիւնները կփշովի լոկ երազների պէս. դու ինձ այն ասայ, Ռուբէնից ինչ համբաւ ունես:

Գ Ո Ն. — Ոչ մի համբաւ:

Ա Ր Ո Ւ Ս. — Միթէ:

Գ Ո Ն. — Այո: Ոչ մի նամակ:

ԱՐՈՒՍ. — Ինչ ես խօսում:

Գ Ո Ն. — Անկեղծ եմ ասում:

ԱՐՈՒՍ. — Այ քեզ զարմանալի բան: Ուրեմն ոչ մի նամակ:

Գ Ո Ն. — Ճանապարհից միայն երկու նամակ եմ ստացել, այդ է:

ԱՐՈՒՍ. — Սրդէն երեք ամիս է կարծեմ:

Գ Ո Ն. — Չորրորդ ամիսն է արդէն:

ԱՐՈՒՍ. — Ինչ կարող է պատահած լինել:

Գ Ո Ն. — Չգիտեմ, եթէ չխելագարւեմ լաւ կ'լինի:

ԱՐՈՒՍ. — Գուցէ չի հասնում քեզ նորա նամակները:

Գ Ո Ն. — Ուր պիտի կորչին:

ԱՐՈՒՍ. — Մի գնացէ հիւանդացի է ճանապարհին ու մի որեւէ քաղաքում մնացել:

Գ Ո Ն. — Ինչ իմանամ ե ոնց իմանամ:

ԱՐՈՒՍ. — Չանգի ձայն է:

Գ Ո Ն. — Միթէ:

ԱՐՈՒՍ. — Ես կերթամ կրացեմ: (Ետ դառնալով) հեռագիր է:

Գ Ո Ն. — (Ուրախ) Երեւի պատասխան է իմ հեռագրիս: (Բացում է) Ռուբէն Գեորգեանը բացակայում է համալսարանից: Միւլլեր:

ԱՐՈՒՍ. — Երեւի տեսուչն է գրողը:

Գ Ո Ն. — Հեռագիրը նորա անունով եմ տւել:

ԱՐՈՒՍ. — Գուցէ գնացել է Միւնխէն:

Գ Ո Ն. — Ինչ իմանամ (Ուսից կախ ընկնելով) եթէ այնտեղ չէ, ուրեմն գնացել է:

ԱՐՈՒՍ. — Երբ մի հեռագիր տանք այնտեղի համալսարանի ընկալորին:

Գ Ո Ն. — Այդ էլ փորձենք: Գուհ հեռագրիւր Արուսեակ, ես ոյժ չունեմ որ տանից դուրս գամ:

ԱՐՈՒՍ. — Գուհ հանգիստ եղիր ու մի շփոթիւր քո սիրտը,

կ'կատարեմ ամեն ինչ: Ես գնացի:

§ Ե Ս. IV.

Գ Ո Ն. — Գնայ Արուսեակ, դու ես իմ յոյսըս: Ախ՛ Ռուբէն, Ռուբէն... ինչ պատահեց քեզ հետ: Ուր ես, որ տեսնես տանջանքներս: (Լաց լինելով): Միթէ մոռացել ես ինձ: (Գնում է դէպի յուսամուտը):

§ Ե Ս V.

(Նոյն, Եղիսաբէթ եւ Սարեան)

Ե Ղ Ի. — Գոհարիկ:

Գ Ո Ն. — (Չդառնալով ետքը) ինչ կայ:

Ե Ղ Ի. — Պարոն Սմբատ բէգ Սարեան: Համեցէք Սմբատ բէգ:

Ս. ԲԷԳ. — (Ներս գալով) Օրիորդ Գոհարիկին ջերմ բարեկեցութիւններս:

Գ Ո Ն. — Բարեւ ձեզ:

Ս. ԲԷԳ. — Ինչպէս էք օրիորդ:

Գ Ո Ն. — Ապրում եմ ժամանակի համեմատ: Վաղուց է ձեզ չեմ տեսել, համեցէք խնդրեմ:

Ս. ԲԷԳ. — Չնորհակալ եմ: Դեռ չէք ապրել, նոր պիտի սկսէք ապրել:

Գ Ո Ն. — Դեռ չեմ ապրել, բայց կարծում եմ, որ ապրել եմ արդէն:

Ս. ԲԷԳ. — Դեռ շատ կեանք կայ ձեր առաջ, դուք դեռ հաս էք, ինչէք գորա համար մտածում:

Գ Ո Ն. — Ոչ Սմբատ բէգ, դա անորոշ է, ժամերով ապրում ենք, իսկ օրերը հարցական են դառնում:

Ս. ԲԷԳ. — Հենց այդ անորոշութիւնն է, որ մեզ յուսադրում է ե մենք ձգտում ենք ամենամեծ գործերին ձեռնամուխ լինելու:

Գ Ո Ն. — Էհ միկնոյն է, ինչ որ ստեղծվել է պէտք է մեռնի, վաղ թէ ուշ, այդպէս է բնութեան օրէնքը:

Ս. ԲԷԳ. — Օր. Գոհարիկ, դուք յուսահատուած էք խօսում, այդ անհասկանալի է ինձ, այն էլ ձեր հասակում:

Գ Ո Ն. — Միկնոյն չէ, չբացւած կոկոնն էլ է չորանում ու ծաղկած վարդն էլ:

Ս. ԲԷԳ. — Էհ թողնենք, այդ տխուր մտածմունքները:

Գ Ո Ն. — Ասացէք խնդրեմ, որտեղ էիք վերջին ժամանակները:

Ս. ԲԷԳ. — Մի առժամանակ Փարիզում, իսկ վերջերս Բերլինում:

Գ Ո Ն. — Բեւրլինում:

Ս. ԲէԳ.— Այո՛.

Գ Ո Հ.— Կան մեր հայրենակիցները:

Ս. ԲէԳ.— Ինչպէս չէ, ի միջի այլոց պատահամբ մի երեկոյ-
թում պատահեցի մի երիտասարդ ուսանողի հետ, եթէ չեմ սխալ-
ւում, կարծեմ ազգանունը Ռուբէն Գէորգեան էր:

Գ Ո Հ.— Ռուբէն Գէորգեան:

Ս. ԲէԳ.— Եթէ յիշողութիւնըս չի դաւաճանում այդպէս ասաց:

Գ Ո Հ.— Մենակ էր նա:

Ս. ԲէԳ.— Ոչ, մի գերմանուհու հետ:

Գ Ո Հ.— Ով էր այդ գերմանուհին:

Ս. ԲէԳ.— Չգիտեմ, միայն այսքանս հասկացայ, կարծեմ պա-
րոնի նշանածն էր:

Գ Ո Հ.— Նշանածը:

Ս. ԲէԳ.— Այո այդպէս հասկացայ:

Գ Ո Հ.— Ջարմանալի բան:

Ս. ԲէԳ.— Պէտք է չ'զարմանալ քանի որ մեր ուսանողները,
աւելի մեծ պարծանքով ամուսնանում են օտար ազգի, աղախին-
ների, կար անողների, լուացկանողների հետ քան մեր լաւ ընտանի-
քի աղջկերանց հետ:

Գ Ո Հ.— Ինչո՞ւ:

Ս. ԲէԳ.— Չէք իմացել ժողովուրդական առածը, թէ հարեանի
շիւ հարսը, մեր տան գեղեցկուհուց լաւն է:

Գ Ո Հ.— Չատ ցաւալի է:

Ս. ԲէԳ.— Ես չեմ էլ զարմանում, որ նա բացառութիւն կազմի,
ինչու է նա ձեզ այդքան հետաքրքրում:

Գ Ո Հ.— Ոչինչ այնպէս... բայց հաստատ գիտեք, որ այդ ուսա-
նողի հարսնացուն է և ինքը ասաց այդ խօսքը:

Ս. ԲէԳ.— Նախ ուրիշ ուսանողներ ասացին, ապա նորա ամ-
բողջ խօսակցութիւնից այդ հասկացայ, այդքան միայն հասկացայ
ուղիղ թէ սխալ... չ'գիտեմ:

Գ Ո Հ.— Ներեցէք ես գորա համար չ'ասացի:

Ս. ԲէԳ.— Ներեցէ՛ք (Վերկենալով) Մի ուրիշ անգամ գուցէ պա-
տահենք: Չեզ լաւ պահեցէ՛ք: Ցտեսութիւն (զնում է):

Գ Ո Հ.— Ցտեսութիւն:

Տ Ե Ս VI.

(Գոհարիկ մենակ)

Գ Ո Հ.— (Տխուր հագիւ քայլերով մի փոքր ժառանգակից յետոյ):

Ռուբէնը ամուսնացել է մի Գերմանուհու հետ ինձ փոխել է մի
նորիշի հետ... սա կատակ է՝ թէ իրականութիւն... (Առաւաճելով)
եթէ իրականութիւն լինի, և ես խաբւած լինեմ... ինձ ստորացնել
ինչո՞ւ միթէ ես պակաս արժանիքներ ունէի քան այն Գերմանու-
հին... Միթէ ես նորան չեմ սիրել հոգուս ամբողջ կարողութեամբ.
բայց ինչ պատահեց նորա հետ, միթէ մօրս վարմունքը զգանք
յարուցեց իմ դէմ:

Տ Ե Ս VII.

(Նոյն եւ Առաւաճելով)

ԱՐՈՒՍ.— (Չսալով) Վերջապէս իմացայ, Ռուբէնը եղել է Միւն-
խենում իսկ թէ այժմս որտեղ է ահա բեզ հեռագիրը:

Գ Ո Հ.— Այո, գուցէ այս է պատճառը, որ նամակ չի գրում:

ԱՐՈՒՍ.— Երևի:

Գ Ո Հ.— Բայց այսօր մի բօ'թաբէր լուր լսեցի:

ԱՐՈՒՍ.— Ումից:

Գ Ո Հ.— Իմ մօրս ազգականների մէկից Սմբատ բէզ Սարեանից:

ԱՐՈՒՍ.— Այո, գիտեմ: Կինն էլ եթէ չեմ սխալւում օտարուհի է:

Գ Ո Հ.— Այո, այո:

ԱՐՈՒՍ.— Տեսոյ:

Գ Ո Հ.— Ասում է, իբր թէ պատահել է Բերլինում Ռուբէնի
հետ մի երեկոյթում...

ԱՐՈՒՍ.— Հետաքրքիր է:

Գ Ո Հ.— Ռուբէնը ներկայացրել է իր նշանածին:

ԱՐՈՒՍ.— Ինչ նշանածին:

Գ Ո Հ.— Իր նշանածին, հասկանում ես:

ԱՐՈՒՍ.— Եւ զու հաւատացիր:

Գ Ո Հ.— Սուտ խօսալու ինչ կարիք ունէր, քանի որ նա չըզի-
տէ մեր հարաբերութիւնը:

ԱՐՈՒՍ.— Ինչ ես խօսում, Գոհարիկ:

Գ Ո Հ.— Հաւատացնում եմ:

ԱՐՈՒՍ.— Դու ինչ ես ասում, զեռ տեղը չ'հասած նշանուել է,
դա անհաւատալի է, աչքովս տեսնեմ անգամ չեմ հաւատայ:

Գ Ո Հ.— Ես, ես չեմ ուզում հաւատալ...

ԱՐՈՒՍ.— Ես կերթեմ որ Ռուբէնը ընդունակ չէ այդպիսի
ստոր դաւաճանութիւն կատարելու, դա ուղղակի մի հեքիաթ է:

Տ Ե Ս VIII.

(Նոյնիք եւ աղախիւն)

Ա Ղ Ա Խ. — Օրիորդ, նամակ (գնումն)
(Երկուսով) տեսնենք իմից է:

Գ Ո Յ. — (Ձեռքս բացանքով ուրախ) Ռուբէնից է:

ԱՐՈՒՍ. — (Ուրախ) Իրան:

Գ Ո Յ. — Արուսեակ... (ընկնելով աթոռի վրայ):

ԱՐՈՒՍ. — Ինչ պատահեց... Գոհարիկ (ջուր բերում) խմիր շուտով, խօսիր, ասաց ինչ կայ այդ նամակում:

Գ Ո Յ. — (Մի վոյս ուղիք գալով) կաթիլ:

Ա Ր Ո Ւ Ս. — (Կարդալով) Ազնիւ և բարի Գոհարիկ! Մի դատապարտիր՝ եթէ ես դժբախտ հանգամանքների շնորհիւ, իմ բախտս կապեցի մի այլ աղջկայ հետ: Ես շատ կուեցի ինձ հետ, որ իմ կամքիս յաղթէի բայց ստիպւած էի այդ քայլը տնելու, որպէս զի օտարների մէջ չկորցնենք մեզ ազգայն պատիւը... ինչ կապ ունի սորա հետ ազգային պատիւը:

Գ Ո Յ. — Չարունակիր:

Ա Ր Ո Ւ Ս. — (Յուզւած) Չեմ հասկանում... (կարդում է) բայց ինչ արած՝ անհնարին ոչինչ չկայ աշխարհումս... գուցէ նախախնամութիւնը այսպէս էր կարբաղել, որից անհնարին էր փախչել ու մենք անգոր ենք բնութեան անօղոր վճռի դէմ: (Նայում է ծրարի վերայ գրած հասցեին): Բայց սա արդարացում չէ, սա յանցանք է, սա ներքի չէ:

Գ Ո Յ. — Ոչ, ես կ'ներէի այն սրբազան սիրոյ համար...

Ա Ր Ո Ւ Ս. — Ես դատապարտում եմ (կարդում է) Ուստի, հաշտւիր բախտիդ հետ և ներիր ինձ, չէ որ դու բարի ես ու վեհանձն իսկ ես, ես... Մնաս խաղաղութեամբ: Քո Ռուբէն:

Գ Ո Յ. — (Արտասուքով) Քո Ռուբէն... հա, հա, հա, ինչ է նշանակում այդ, Տէր իմ Աստուծ, սա ինչ ծաղր է, սա ինչ ստորացում է:

ԱՐՈՒՍ. — Ով ում կամենում է ստորացնել, նա ինքն է իրան ստորացնում... Բայց ես չեմ հասկանում, այս երազ է թէ ցնորք, չեմ կարողանում, հաւատալ, ոչ աչքերիս և ոչ ականջներիս... Ռուբէնը՝ դաւաճան... ինչ անիծեալ միտք:

Գ Ո Յ. — Ոչ, ոչ, Արուսեակ, նա չի կարող դաւաճան լինել, մի մարդ, որ ազնիւ է նա դաւաճան լինել չի կարող: Ես զարմանում եմ, որ դու այդպիսի խօսք ես ասում նորա մասին:

ԱՐՈՒՍ. — Չարմանալու ոչինչ չ'կայ լուսնի տակ, երեւի Վեստտուհիք աւելի հրապուրել են եղել, որ կարողացել են յափշտակել նորա սիրտը՝ երբ նա քնած է եղել կամ գինովցած և խելքը թմուած գինու ողելիքով, որ չի հասկացել իր արածը: Ո՛հ, սէրը՝ նշանակում է անբարոյեականութեան պտուղ է, որը կարելի է կեղտոտ շորի պէս փոխել:

Գ Ո Յ. — Միթէ, Ռուբէնից կարելի էր այդ սպասել:

ԱՐՈՒՍ. — Չէի սպասել, եթէ չ'գիտենայի ներկայ երիտասարդութեան բարոյեական հասկացողութիւնները:

Գ Ո Յ. — Բայց, Ռուբէնը այդպէս չէ կրթւած, նրա համար կայ սրբութիւններ, նորա համար սէրը Աստուծութիւն էր... Դու յիշում ես այն սիրոյ երգը, որ այնքան ոգևորութեամբ երգում էր:

Ա Ր Ո Ւ Ս. — Յիշում եմ:

Գ Ո Յ. — (Երգում է դաշնամուրի դաշնակցութեամբ): Դեղեցիկ է այնպէս չէ:

Ա Ր Ո Ւ Ս. — Հէնց այդ է սիրտս ցաւացնում, նա մարդէր-այն էլ կեղծ դիմակի տակ... Էհ, կամազուրկ սերունդ:

Գ Ո Յ. — Արուսեակ, արդեօք նորա ծնողներին յայտնի է այս լուրը:

Ա Ր Ո Ւ Ս. — Ապա, ինչո՞ւ եմ գլուխս ծեծում:

Գ Ո Յ. — Նշանակում է՝ ճիշտ է, Սմբատ բէրը չի ստել:

ԱՐՈՒՍ. — Այո, ստոր գործ է կատարել:

Գ Ո Յ. — Աւելի մեծ ստորութիւն, երբ քեզ խարում է քո սիրածը, որին դու սիրում էիր ու նւիրել էիր քո ամբողջ զգացմունքով և երբ մտածում էիր կատարեալ երջանկութեանը համար, աւանդ նա փշուր է ամբողջ կեանքդ: (Ման է գալիս ու արտասուում):

ԱՐՈՒՍ. — Հանգստացիր սիրելիս:

Գ Ո Յ. — Հանգստանամ, իմ հանգստութեան տեղը գերեզմանատունն է:

ԱՐՈՒՍ. — Ոչ սիրելիս, դու առաջինը չես և ոչ էլ վերջինը այդ դժբախտութեան մէջ:

Գ Ո Յ. — Արուսեակ, միեւնոյնը չէ, վաղ թէ ուշ պէտք է դադարի գոյութիւնը, որքան շուտ, աւելի լաւ և սորանից յետոյ էլ ինչո՞ւ համար ապրեմ և ում համար, չէ որ կմախք եմ դարձել, մինչև անգամ որթերի համար կերակուր չեմ կարող լինել:

ԱՐՈՒՍ. — Ոչ Գոհարիկ, դու պէտք է ապրես և ցոյց տաս, որ գիտես սիրել և ստել:

Գ Ո Ն. — Ոչ, ես չեմ կարող ատել, քանի որ սիրում եմ, իսկ ապրել նշ, քանի որ ես անմեղ եմ, մարուք ե անարտ, պէտք է թողնել այս մեղքերով բորանամ աշխարհը: Ես սիրում էի կեանքը ինչպէս ժամանակաւոր հիւր փառաւոր հանդիսում, զորանից էլ հիասթափուեցայ: Էլ ինչ մնաց ինձ, բացի ունեցածից, որը պէտք է ժառանգութիւն լինի հայ մանուկներին կրթութեան գործին, որին նւիրած եմ ամբողջ հոգովս... Ախ սիրտս...

ԱՐՈՒՍ. — Ի՞նչ պազահեց (ջուր է քերում) Խմիր...

Գ Ո Ն. — Տար ննջարանս: (Գնում է):

§ Ե Ս. IX.

(Արուսեակ եւ Եղիաւարէք)

Ե Ղ Ի. — Ես թէի անտեղի եւ շփոթւած ժամանակն քեզ նեղացրի, բայց յոյս ունեմ, որ ներողամիտ կ'լինես:

ԱՐՈՒՍ. — Մարդս պէտք է վեհանձն լինի չարիքի դէմ:

Ե Ղ Ի. — Աւելի մեծ արժանիք չի կարող լինել:

ԱՐՈՒՍ. — 2է որ ես սիրում եմ Գոհարիկին, չէ որ ընկերուհիս է, նորա սիրոյ համար պատրաստ եմ ամեն ինչ զոհելու:

Ե Ղ Ի. — Գիտեմ, սիրելիս, զորա համար էլ յարգում եմ քեզ: Դուք չ'զիտէք թէ ես որքան եմ մտածում այս դժբախտ դէպքի համար, միթէ չէք կարող ազդել, որ Գոհարիկը հրաժարէր այդ անմիտ քայլից:

ԱՐՈՒՍ. — Ոչ, տիկին, թող թէ ընկերուհիս լինի, բայց չէի ցանկալ այդ լուրջ կենսական հարցում միջամտել:

Ե Ղ Ի. — Կարող էիք բայց չուզեցիք, թէի դուք էլ համամիտ կ'լինէք, ինձ հետ, որ նրանք մեզ հաւասար մարդիկ չեն:

ԱՐՈՒՍ. — Սէրը հաւասարութիւն չի ճանաչում, նա կոյր է ընտրութեան մէջ:

Ե Ղ Ի. — Բայց վերջը:

ԱՐՈՒՍ. — Ոչ առաջ, ե ոչ վերջը, նա զատողութեան մէջ չի մտնում, սիրում է ե ամեն ինչ լուր է այդ հարցի առաջ:

(Աղախինը ներս մտնելով)

Ա Ղ Ա Խ. — Օրիորդ կանչող կայ:

Ե Ղ Ի. — Խնդրում եմ, ինչ ե իցէ հանգստացրէք նորան, եթէ ոչ վախենում եմ, որ շատ մտածելուց մի բան չ'պատահի:

ԱՐՈՒՍ. — Կաշխատեմ ամեն միջոց գործ դնելու: (Գնում է):

§ Ե Ս. X.

(Գոհարիկը ներս է մտնում մագերէտ արձակած)

Գ Ո Ն. — (Այս ու այն կողմը նայելով) Ռուբէն... Ռուբէն... սպասիր... սպասիր... գալիս եմ, Ռուբէն... սպասիր, խնդրում եմ... (յացի մայկով) աղաչում եմ... ես ինչ արի քեզ, չէ որ ես քեզ սիրում եմ, չէ որ դու երդուում էիր, որ դու ինձ սիրում ես... Ռուբէն... խղճայ ինձ... սպասիր... զնաց... (Վազում կարծես ուզում է լռեն լայց ընկնում է յաստի վրայ):

§ Ե Ս. XI.

(Նոյն եւ Եղիաւարէք)

Ե Ղ Ի. — (Զսպով) Ասում եմ, ինչ պատահեց: Գոհարիկ, (Ուզում է քարճաւցնել) Ով կայ այդտեղ, օգնեցէք: (Մտնում է աղախինը) Զուտ ջուր, Գոհարիկ ջան, ուշքի եկ, խղճա ինձ:

Գ Ո Ն. — (Այս ու այն կողմ նայելով) Նա գնաց...

Ե Ղ Ի. — Կ'գայ, Գոհարիկ:

Գ Ո Ն. — Կ'գայ:

Ե Ղ Ի. — Այո, կ'գայ: Բժիշկ, գնա շուտ: (Աղախինը գնում է):

Գ Ո Ն. — Կ'գայ... ոչ, ոչ... զնաց... գալիս է (ուրախ) Ռուբէն:

Ե Ղ Ի. — Վայ գլխիս, ցնորել է... ինչ պատահեց:

Գ Ո Ն. — Ինձ պատահեց, քիզ ոչինչ: Մրսում եմ...

Ե Ղ Ի. — Գնանք սենեակդ: (Տանում է):

§ Ե Ս. XII.

(Մի փոքր լուրջութեամբ մտնում են Եղիաւարէք եւ Արուսեակ)

Ե Ղ Ի. — Ինչ ասաց բժիշկը, ես խելքս կորցրել եմ, էլ մի բան չեմ հասկանում:

ԱՐՈՒՍ. — (Տխուր) Պէտք է չ'թողնել միտք, պէտք է զրազեցրնել, որ նա իր մտքերի հետ չ'ընկնի: Բայց ինչ պազահեց Գոհարիկի հետ:

Ե Ղ Ի. — Էլ մի հարցնիր, բո թշնամիդ չ'տեսնի այն, ինչ որ ես տեսայ:

ԱՐՈՒՍ. — Ինչ է պատահել:

Ե Ղ Ի. — Խելագարի պէս խօսում, կանչում էր նորան...

ԱՐՈՒՍ. — Ռուբէնին:

Ե Ղ Ի. — Այո. փրւել էր յատակի վերայ, գունատուել էր, մազերը շաղկաւած: Հագիւ թէ վեր բարձրացրինք ու տարանք ներս:

Աստուած էր, որ ուղարկեց քեզ ինձ:

ԱՐՈՒՍ.—Աղախինն եկաւ ու կանչեց, ուղիղ ասած նորա պատմածներին եւ հաւատացի:

Ե Ղ Ի.—Լաւ է աղախինը գլխի է ընկել: Մենակ թողնել անկարելի է ե խնդրում եմ, ի սէր քո Գոհարիկի, մի հեռացիր մօտից:

ԱՐՈՒՍ.—Ես պատրաստ եմ՝ հողիս անգամ չեմ խնայիլ Գոհարիկին:

Ե Ղ Ի.—Ձեր արած լաւութիւնը... թէն ես սե երես եմ ձեր առաջ... բայց...

ԱՐՈՒՍ.—Դա իմ ընկերական պարտականութիւնն է:

Ե Ղ Ի.—Չատ շնորհակալ եմ: Ես գնում եմ մի փոքր գործ ունեմ:

ԱՐՈՒՍ.—Խնդրեմ, ես այստեղ եմ:

Վ Ե Ր Ը Գ Ո Յ Բ.

Բեմը ներկայացնում է սինադարդ դահլիճ: Բեմի խորքում գոյնըդ-գոյն ապակիներից լուսամուտաներ, 'նրբանցք' աջ եւ ձախ տանող դէպի սենեակներ: Լուում է ներսից սաղանդարի նւագելը:

Տ Ե Ս Ի.

(Կանայք եւ տղամարդիկ անդադար անցնում ու դառնում)

1 ԿԻՆ.—(Իշխան Դաւիթին) Իշխանն բարեւ ձեզ:

ԴԱՒԻԹ.—Յարգանքներս: (Ձեռքը համբուրելով):

1 ԿԻՆ.—Երեւի չուզեցիր նկատել:

ԴԱՒԻԹ.—Ներեցէք:

1 ԿԻՆ.—Մոռանում էք մեզ:

ԴԱՒԻԹ.—Գուր անփոփոխ հիւր էք իմ սրտումս:

1 ԿԻՆ.—Պէտք է չմոռանալ հին ծանօթներին նայնպէս:

1 ՊԱՐՈՆ.—Տիկին չքանոյշը հրաշալի ուզունդարա է պարում:

ԴԱՒԻԹ.—Կեցցէ տիկին չքանոյշ, հրաշալի էք պարում:

ՀՐԱՆՈՅԸ.—Չնորհակալ եմ ձեր կոմպլիմենտների համար:

ԴԱՒԻԹ.—Տիկ. գուր երեկոյթի զարդնէք:

2 ՊԱՐՈՆ.—Տեսէք օր. Մարաշեանն է: Կատարեալ սիրամարդի պէս է ճանում:

1 ԿԻՆ.—Իշխան, ձեր հերոսութիւնն է...

ԴԱՒԻԹ.—Ոչ երբէք: Բայց նա հրաշալի է պարում:

1 ԿԻՆ.—Զգոյշ կացէք իշխան:

ԴԱՒԻԹ.—Իմ խօսքերս անկեղծ են:

1 ԿԻՆ.—Էյի տեղ է մնացել ձեր սրտում:

ԴԱՒԻԹ.—Միայն մէկի համար է իմ սիրտս:

1 ԿԻՆ.—Որք ձեզ չի սիրում:

ԴԱՒԻԹ.—Մէր:

1 ԿԻՆ.—Ոչ փող:

ԴԱՒԻԹ.—(Ծիծաղելով) Հա, հա, հա...

ՀԻՒՐԵՐ.—Կեցցէ իշխան Դաւիթ: (Դաւիթը պարում է Հրանուշի հետ):

(Սպասաւորը սկիսեցի վերայ քերում է շանկանեա գիւնի ու առաջարկում է հիւրերին):

ՀԻՒՐԵՐ.—Կեցցէ տիկին Եղիսաբէթ: Ձեր կենացը:

Ե Ղ Ի.—Չնորհակալ եմ: (Ցածր ձայնով)

Մանուկ եւ կոռը կրակ գցած օր. Գոհարիկ եւ Արուսեակ):

ՀԻՒՐԵՐ.—Կեցցէ օր. Գոհարիկ, ձեր կենացը:

ԴԱՒԻԹ.—Ձեր անդին կենացը:

Գ Ո Հ.—Չնորհակալ եմ:

ԱՐՈՒՍ.—Մոռացիր տխրութիւնդ երբ ամենքը ուրախանում են:

Գ Ո Հ.—Ուրախանալ, ինչպէս սգաւորը հարսանեաց հանդիսում:

ԱՐՈՒՍ.—Դու ոչ առաջին ես ե ոչ վերջինը:

Գ Ո Հ.—Տես, իշխանը ինչպէս ուրական հետեւում է ինձ:

ԱՐՈՒՍ.—Ուզում է Ձարլ Հարոյդ երեւալ:

Գ Ո Հ.—Դժուար է նրա սիրտը կարգալը: Սիրտս կարծես թերհամատանում է:

ԱՐՈՒՍ.—Բայց աշխատիր դապել նորան:

Գ Ո Հ.—Կուզէի մոռանալ, ձգել ծովի անդունդը իմ ամբողջ յիշողութիւններս: Կուզէի նորից ծնւել, որպէս զի նա չ'պատահեր իմ ճանապարհին: Ախ, Արուսեակ թող միանգամ նորան տեսնէ՝ կտայի իմ կեանքս, երզում եմ քեզ: Բայց, երեւակայիր, որ ես զեռ դարձեալ չեմ հաւատում, որ զաւաճանել է ինձ:

ԱՐՈՒՍ.—Ես նայնպէս:

Գ Ո Հ.—(Ուրախ) Դու էլ, այնպէս չէ:

ԴԱՒԻԹ.—Օր. Լուսիկ:

ԼՈՒՍԻԿ.—Հեռացէք:

ԴԱՒԻԹ.—Մի բարկացէք:

ԼՈՒՍԻԿ.—Հեռացէք ասում եմ ձեզ, եթէ չեք ուզում ապտակ ստանալ ինձանից: Անամօթ, խաբերայ: (Հեռանում է):

ԴԱԻԻԹ. — Որ մեղքիս համար: (Մօտենալով Դոնարիկին): Թոյլ տւէր օր. Դոնարիկ, համբուրելու այս ձեռքը, որ սպիղանի կարող է լինել տանջւած սրտիս:

Գ Ո Յ. — (Չկամենալով) Սպեղանի, ոչ, ես այլիս հարկաւոր չեմ ոչ որին:

ԴԱԻԻԹ. — Ոհ, իմ սրտիս էք հարկաւոր:

Գ Ո Յ. — Ոչ իշխան, ես կենդանի դիակ եմ, Ձեզ պէտք չեմ գալ:

ԴԱԻԻԹ. — Թող ամբողջ արիւնս սրսկէին Ձեր երակներն մէջ, որ զուր նոր ոյժեր ստանայիր:

Գ Ո Յ. — Դիտեմ մեծանոցի էք և իշխանական ասպետութիւն ունէք:

ԴԱԻԻԹ. — Երբեք եմ Ձեզ օր. Դոնարիկ:

Գ Ո Յ. — (Վաւ զգալով նշում է) Մի փոքր ջուր:

ԴԱԻԻԹ. — (Ջուր է տալիս): Խօսէք, խօսէք խնդրում եմ:

ԱՐՈՒՍ. — (Մօտենալով) Դոնարիկ, ինչպէս ես զգում քեզ:

Գ Ո Յ. — Վատ եմ: Իշխան՝ գնացէք, ուրախացեք, գուցէ մենք էլ տեսնենք:

ԴԱԻԻԹ. — Որքան ուրախ եմ: (Համբուրելով մեղքը)

(Դոնարիկ ու Արուսեակ գնում են):

ՍԱՓԻ. — Ուրախ ես երևում:

ԴԱԻԻԹ. — Ոհ, մօրեղբայրս... նա ինձ յույս ներշնչեց: Նա իմս պէտք է լինի:

ՍԱՓԻ. — Ուրախ եմ:

ԴԱԻԻԹ. — Այո սիրելի մօրեղբայր, պէտք է որ մենք մեր նպատակին հասնենք:

ՍԱՓԻ. — Տա Աստուած:

ԴԱԻԻԹ. — Հիւրերը ցրւում են:

ՍԱՓԻ. — Արագազը երբորդ բերան կանչեց:

I ՀԻԼԸ. — Սրբունի, զու շատ տանել տիր:

II ՀԻԼԸ. — Ինչպէս միշտ, սովորական ձեով:

I ՀԻԼԸ. — Այս գիշեր Հրանուշի բախտն էր բացւել:

II ՀԻԼԸ. — Նա միշտ էլ տանում է:

ՀՐԱՆՈՅՑ. — Ընդամենը 70 րուբլի եմ տարել:

I ՀԻԼԸ. — Ինչ, քիչ է տարել: (Դնում են):

Տ Ե Ս. II

(Բեմը մնում է մի փոքր դատարկ) Լսւում է դանդի ձայնը):

Ա Ղ Ա Խ. — (Դուռը բացում է) Ով է:

ՌՈՒԲԵՆ. — Օր. Դոնարիկին կարելի է տեսնել:

Ա Ղ Ա Խ. — Ով էք դուք:

ՌՈՒԲԵՆ. — Ասէք Ռուբէն Գէորգեանն է:

Ա Ղ Ա Խ. — Պարոն, նա հիւանդ է, ոչ որին չեն ընդունում:

ՌՈՒԲԵՆ. — (Ճակատին խփելով) Ինչ ես ասում:

Ա Ղ Ա Խ. — Այո, նա հիւանդ է:

ԱՐՈՒՍ. — Ով է:

Ա Ղ Ա Խ. — Չգիտեմ պարոն Ռուբէն Գէորգեան:

ԱՐՈՒՍ. — Գ. Ռուբէն Գէորգեան:

Ա Ղ Ա Խ. — Այդպէս ասաց:

ԱՐՈՒՍ. — Ներս հրաւիրիր:

Ա Ղ Ա Խ. — (Դուռը բանալով) Համեցէք պարոն:

ՌՈՒԲԵՆ. — (Ներս գալով) Արուսեակ:

ԱՐՈՒՍ. — Սպասի՛ր, հանգստացիր:

ՌՈՒԲԵՆ. — Ու՛ր է Դոնարիկս:

ԱՐՈՒՍ. — Խօսք ունեմ հարցնելու, սպասիր:

ՌՈՒԲԵՆ. — Խօսքի ժամանակ չէ... աղաչում եմ:

ԱՐՈՒՍ. — Տղամարդ եղիր, սպասիր, Դոնարիկը հիւանդ է:

ՌՈՒԲԵՆ. — Դոնարիկը հիւանդ, ինչ եմ լսում:

ԱՐՈՒՍ. — Եւ դու ես պատճառ:

ՌՈՒԲԵՆ. — Ես եմ պատճառը, ինչ ծանր մեղադրանք:

Գ Ո Յ. — (Ներս գալով) Ով է Արուսեակ:

ՌՈՒԲԵՆ. — Ես եմ, Դոնարիկ... (Դրկելով ու արհաւելով):

Գ Ո Յ. — Ռուբէն, Ռուբէն... Արուսեակ ջուր:

ՌՈՒԲԵՆ. — Ջուր, ջուր: (Ցալիս են ջուր) Խօսիր, ասա՛, լսում եմ:

Գ Ո Յ. — Դու, Ռուբէն իմ մօտս ես:

ՌՈՒԲԵՆ. — Ես յաւիտեանս քո մօտ պէտք է լինեմ:

Գ Ո Յ. — Ինչու եկար:

ՌՈՒԲԵՆ. — Քո սէրդ և լրութիւնդ ստիպեց ինձ գալու:

Գ Ո Յ. — Իմ սէրս:

ՌՈՒԲԵՆ. — Քո սէրը, որ աշխարհիս ամեն փառքերից բարձր է:

Գ Ո Յ. — Չէ որ իմ սէրս ծախելիս մի ուրիշին:

ՌՈՒԲԵՆ. — Ոչ որ չէր տալ այդ գինը, դու ես որ կաս, չ'կայ

մի ուրիշը, բայց ով ասաց այդ դաւադիր միտքը:

Գ Ո Յ. — Բերլինից եկող ճանապարհորդը:

ՌՈՒԲԵՆ. — Սմբատ Բէգը:

Գ Ո Յ. — Այո, նա ինքը:

ՌՈՒԲԵՆ. — Ուր է այդ անագնիւ մարդը, ես նորան նամակ եմ

տել, որ անձամբ տայ քեզ և տեղեկութիւն տայ քո մասին:

Գ Ո Ն.— Ինչու, իմ նամակներս չէիր ստանում:

ՌՈՒԲԷՆ.— Բացի մէկից, ուրիշ ոչ մէկը:

Գ Ո Ն.— Ինչպէս:

ՌՈՒԲԷՆ.— Երգում եմ, ոչ մի նամակ:

Գ Ո Ն.— Արուսեակ:

ԱՐՈՒՍ.— Այստեղ մի դաւադրութիւն կայ սարքած: Իսկ հեռագիր:

ՌՈՒԲԷՆ.— Ստացել եմ, պատասխան էլ հեռագրել եմ:

Գ Ո Ն.— Ստացել ենք Արուսեակ:

ԱՐՈՒՍ.— Ոչ:

ՌՈՒԲԷՆ.— Իսկ իմ գրած նամակները: (Երեւում են Ջաֆար ու Եղիաքէրը ու ծածկում):

Գ Ո Ն.— Միայն երկու նամակ, մէկը ճանապարհից իսկ միւսը քո բօթարեռ նամակը:

ՌՈՒԲԷՆ.— Միայն այդ:

Գ Ո Ն.— Այո:

ՌՈՒԲԷՆ.— Ինչես խօսում Գոհարիկ, երգում եմ, որ օր չէր լինում որ նամակ չ'գրէի:

Գ Ո Ն.— Չեմ ստացել:

ԱՐՈՒՍ.— Օձի գլուխը թաղւած է մի տեղում:

ՌՈՒԲԷՆ.— Ուրեն այդ նամակները:

Գ Ո Ն.— Ահա: (Տալիս է ինքն):

ՌՈՒԲԷՆ.— Այո, ծրարը իմ գրածս է իսկ... (կարդում է) սա, սա, ստոր դաւադրութիւն է, սա խարդախած է, կեղծած է նամակս: (Երեւում են Եղիաքէր ու Ջաֆարը) Այժմս հասկանում եմ, երգում եմ քո անունով այդ դաւադիրներին իմ մատներովս կ'սեղ-գեմ, պատառ—պատառ կանէի ու նրանց գիակը շների առաջ կածէի:

ԱՐՈՒՍ.— Սոսկալի ու քսամենելի գործ:

ՌՈՒԲԷՆ.— Ես նրանց դատի կ'մատնեմ, նոյնպէս նամակաբերին և նրանց, որոնք խառնեն այդ ստոր գործի մէջ: (Ջաֆարը շտապով դուրս է գնում):

ԱՐՈՒՍ.— Փախաւ իսկարիտացին:

ՌՈՒԲԷՆ.— Ուրես փախչում, անամօթ: (Ձեռքից բռնած քե-րում է) Ասա, շուտ, ո՞վ կեղծեց այս նամակները, ո՞վ է այս տան մէջ դաւադրութիւն սարքողը:

Ջ Ե Բ.— Ես... ես... չ'գիտեմ, թող ինձ:

ՌՈՒԲԷՆ.— Ոչ, սպասիր, ծեր, անամօթ ոստիկան, խայտառակ մարդ: Ասա, շուտ, այս ինչ դաւադրութիւն էր, որ գործեցիր:

Գ Ո Ն.— Խնդրում եմ, թող կորչի:

ՌՈՒԲԷՆ.— Կորիր ստոր արարած: Բոթելով ձեռքով. (Ջաֆարը գնում է շտապով) Տեսնում ես Գոհարիկ ինչ (Սասիկ վրդոված). գծում գործ է կատարել:

Գ Ո Ն.— Հանգստացիր: Սիրելիս:

ԱՐՈՒՍ.— Խաղաղիր:

Գ Ո Ն.— Գնանք: (Տանում է իր սենեակը)

Ե Ղ Ի.— Արուսեակ, Արուսեակ:

ԱՐՈՒՍ.— Ինչ կայ:

Ե Ղ Ի.— Սա ինչ խայտառակութիւն է:

ԱՐՈՒՍ.— Այո, խայտառակ գործը չի ծածկւում ու խայտառակութեամբ է վերջանում:

Ե Ղ Ի.— Վերջը էլ ինչ է կամենում, չէ որ հասաւ իր նպատակին:

ԱՐՈՒՍ.— Այլ, տեսակ էլ չէր կարող լինել, բռնութիւնը մի որոշ սահման ունի որ վերջանում է բռնաւորի խայտառակ անկումով:

Ե Ղ Ի.— Ես բռնութիւն չեմ գործ զրել, ես, եթէ ասում էի, ասում էի աւելի բախտաւոր կեանքի համար:

ԱՐՈՒՍ.— Դու, չէիր կարող նորա ցանկացած բաղտաւոր կեանք տալ:

Ե Ղ Ի.— Ինչու:

ԱՐՈՒՍ.— Որովհետեւ, նա գարունք է, նա կեանքի թարմութիւն է իսկ դուք ձմեռ: Նա նոր կեանք է, նա պէտք է. վերածնի կեանք, նա կեանքի երջանկութիւն է, իսկ դուք հին կեանք էք և ձեր ժամանակը անցել է, դուք նոր բան չէք կարող տալ և նոր բան չէիր կարող ասել:

Ե Ղ Ի.— Ուրեմն, ես մեռածների հաշւումս եմ, ձեր կարծիքով:

ԱՐՈՒՍ.— Չիր հանգստութեան ժամանակն է և ոչ գործելու:

Ե Ղ Ի.— Ուզում ես, ասել, որ ես կենդանի գիակների հաշւումս եմ, կամ ճիշտ ասել՝ մեռածների... (Հագիւ կանգնելով)

ԱՐՈՒՍ.— Ինչու մեռածների, այլ պատաւար ծերունիների:

Ե Ղ Ի.— Ոչ, մեռածների... և ինչու ապրել, որ իմ ազախինս իմ ինամիս լինի և նրա որդին իմ փեսաս, ոչ... (ընկնում է արքայի վերայ բայց Արուսեակը բռնելով քեից տանում է սենեակը ու հետ գալի շփորւած, դուրս են գալիս Գոհարիկն ու Ռուբէնը):

ԱՐՈՒՍ.— (Գոհարիկին) Մեռաւ հին կեանքը, կեցցէ նորը:

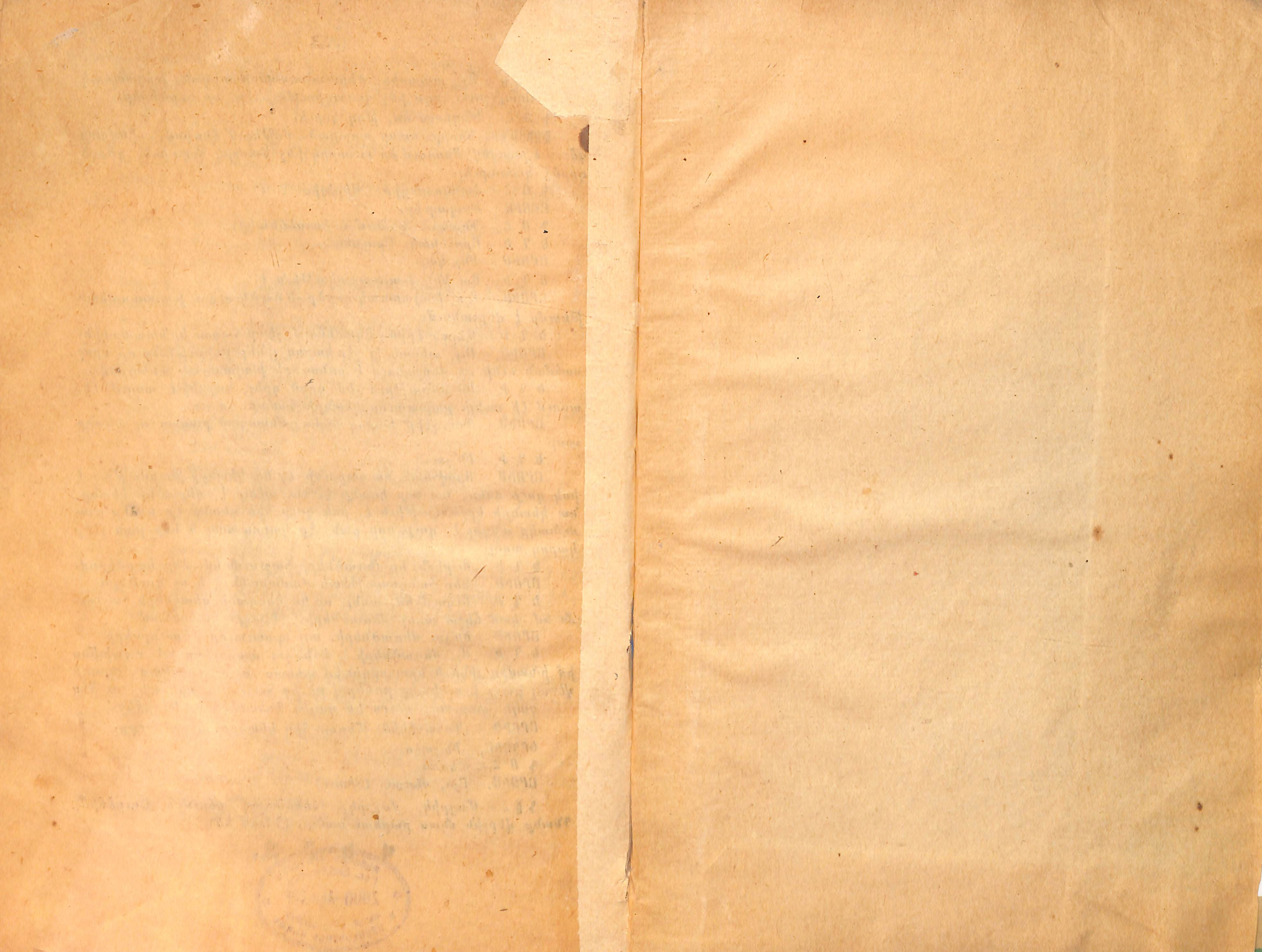
ԵՐԿՈՒՍ.— Ինչպէս:

Գ Ո Ն.— Մեռաւ...

ԱՐՈՒՍ.— Այո, մեռաւ: (Տխուր)

Գ Ո Ն.— Մայրիկ, մայրիկ, (Հեկեկալով գնում է. Ռուբէնին). Գնանք վերջին մնաս բարեաւ տանք: (Գնում են)

57343